

Natuur- en Vogelwacht Culemborg



Hak-al



IN DIT NUMMER

- Veel boerenzwaluwen
- Steenuil in schoorsteen
- Groene glazenmaker in Culemborg

Colofon

Voor vragen over de bezorging,
Loes Plaisier
0345 - 51 98 47

Redactieadres:
Yvonne van Gils
Fazantstraat 38
4105 WN Culemborg
0345 - 52 37 07
e-mail: redactie@nvwc.nl

Eindredacteur:
Louis van Oort

Redactie:
Yvonne van Gils
Harry van de Warenburg
Jan Dirk Buizer

Webbeheer:
Jouke Altenburg

Uitgave:
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
e-mail: post@nvwc.nl
website: www.nvwc.nl

Vormgeving:
Jan Dirk Buizer, Berry Lucas

Druk:
Drukkerij de Meerpaal
Tiel

Oplage:
420 exemplaren

Distributie:
A. van de Berg, Y. en J. Bosma,
Th. & A. Boudewijn, K. van Elst,
J. Geven, G. Greve, J.J. Geleedst,
A. Jacobs, Y. Jakobs-Lammers,
L. v.d. Kooij, M. Steltenpool,
W. van de Ree, W.&C. Rubers,
W. de Rooij, H. v.d. Warenburg en
F. Waroux.

Lidmaatschap:
Hak-al is een uitgave van de
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
en wordt gratis onder haar leden verspreid.



Deze Hak-al wordt op milieuverantwoord papier vervaardigd.
Gewaarborgd door het FSC certificaat.

Beste Hak-al-lezers,

Het najaar is aangebroken en voor mij is dat altijd een periode van gemengde gevoelens. Het zal zomerliefhebbers verbazen, maar ik kan echt uitkijken naar de herfst. Dat is namelijk de tijd dat de hele vogelwereld weer in beweging komt en je allerlei bijzondere soorten in Nederland kunt verwachten. Verder ben ik een groot liefhebber van trektellen, zodat ik van augustus tot eind november weer ieder weekend - en soms ook doorde-weeks - met mijn medetellers zit te genieten op de trektelpost in de Redi-chemse waard.

Maar het najaar stemt me soms ook een tikje somber. Het is een tijd van afscheid. Afscheid van het lekkere weer (hoewel... deze zomer...) en afscheid van zomervogels als gierzwaluw, boerenzwaluw en boomvalk. En ik weet niet precies wat het is, maar herfstlicht op verkleurende bladeren maakt soms een groot gevoel van melancholie in me los.

Dat gevoel van afscheid zal de NVWC ook als club meer en meer in haar greep krijgen. We zullen zoals bekend binnenkort immers de 'good old' Ketelvink moeten verlaten. Er komt vast een prima locatie voor terug, maar toch: in de Ketelvink liggen massa's NVWC-herinneringen. Dat zal best nog slikken worden als we daar voor het laatst de deur dichttrekken.

Ook even slikken voor veel NVWC'ers waren twee ontwikkelingen waarover eind september in de Culemborgse Courant werd bericht: het te vroeg in het jaar baggeren in de wijk Parijsch met alle negatieve gevolgen voor de natuur van dien en het afstand nemen van het Geldersch Landschap van het natuurbeheer van de Volencampen. Dit gebied - de graslanden tussen de Vier Dreven - wordt nu puur agrarisch beheerd, hetgeen funest kan uitpakken voor het ecosysteem.

De natuur staat dus links en rechts onder druk door "ander/verkeerd beheer". De NVWC is voortdurend in gesprek met de gemeente over dat beheer en heeft daarover ook een convenant gesloten. Nu wil ik niet met modder gaan gooien, maar zo'n baggerverhaal lijkt me niet helemaal stroken met dat convenant. En wat het Geldersch Landschap betreft: dat komt juist nu met een wervingsactie voor leden/donateurs met het motto "Weet u wel hoe mooi de omgeving van Culemborg eigenlijk is?" Je vraagt je af of het Geldersch Landschap dat zelf wel weet.

Ons NVWC'ers hoeft je niet te vertellen hoe mooi deze regio is en dat blijkt ook weer uit deze Hak-al, waarin tal van enthousiaste, wetenswaardige en verrassende artikelen staan over de vaak schitterende natuur in onze eigen woonomgeving. En najaar of niet, dáárvan willen wij echt geen afscheid nemen.

Louis van Oort

Lvanoort@planet.nl

Nummer 3



Voorblad
Berenklauw. Foto Jan Dirk Buizer

ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling)

De NVWC is een ANBI-instelling en dat betekent dat een gift aan de NVWC aftrekbaar is van het belastbaar inkomen. U heeft dus een belastingvoordeel!

Mailadres

Heeft u een mailadres dan heeft de NVWC graag dat u dat aan ons doorgeeft. Op die manier kunnen wij u o.a. goed op de hoogte houden van actuele zaken over de natuur, zoals via de Tsjiepl.

U kunt uw mailadres doorgeven aan:

bestuur@nvw.nl

- 04** Nieuws van het bestuur
- 05** Jeugdgroep Boerenzwaluwen, *Winny Verdouw*
- 06** Bij de Poot, *Jouke Altenburg*
- 09** Groeten uit Yurgilitsa, *Daniël Beuker*
- 10** Hoe boerden de betuwse zwaluwen? *Jouke Altenburg en Theo Boudewijn*
- 16** Culemborgse boerenzwaluw haalt NOS journaal. *Jouke Altenburg, Theo Boudewijn en Mark Collier*
- 18** Steenuil. *Daniël Beuker*
- 20** Groene glazenmaker in de Regulieren. *Rob van de Haterd*
- 22** Goed gezien tussen Lek en Linge. *Dirk van Opheusden*
- 27** Wandeling in de Biesbosch. *Niel Goessens*
- 27** Naar de Zump met de jeugdgroep. *Winny Verdouw*
- 28** Van de Leesplank. *Leo van der Kooij*
- 32** Euro Birdwatch Culemborg. *Fotoverslag*
- 33** Convo's
- 39** Infopagina
- 40** Jaarkalender



van het **Nieuws** **bestuur**

Stappenplan herhuisvesting bekend – werk aan de winkel!

In de week voor de 2e Algemene Ledenvergadering van 2 september jl. ontving het bestuur, volgens afspraak, van de gemeente Culemborg het stappenplan voor de herhuisvesting van de NVWC. Zoals bekend moet de NVWC 'de Ketelvink' op termijn verlaten omdat de gemeente samen met winkeliers en marktpartijen de winkelruimte (COOP) en het gezinsvervangend tehuis wil vergroten en het Chopinplein aan beide zijden wil opknappen. De gemeenteraad heeft in het voorjaar van 2011 met het plan ingestemd.


Uit het stappenplan blijkt dat er de komende maanden flink werk aan de winkel zal zijn. De NVWC-huisvestingscommissie heeft het mandaat van de Jaargadering 2010 op laten nemen in het Programma van Eisen. De gemeente is van plan medio oktober drie huisvestingsopties te presenteren, die gebaseerd zijn op het Programma van Eisen.

De gemeente heeft NVWC ook uitgenodigd om zelf met opties te komen. De huisvestingscommissie (Joan Naus, Margreet de Nie en ondergetekende) was daar natuurlijk al mee bezig. Naar aanleiding van suggesties heeft de huisvestingscommissie dit voorjaar één optie kunnen onderzoeken. Het oude waterzuiveringsgebouw in Eva-Lanxmeer bleek niet beschikbaar voor verhuur aan derden om bedrijfsstrategische en bestemmingsplan redenen.

Medio oktober 2011 wil de gemeente over de drie opties in gesprek met de huisvestingscommissie om in november tot een voorlopige keuze te komen. De gemeentelijke projectleider heeft 1 januari 2012 als richtdatum voor duidelijkheid over een nieuwe NVWC-locatie. Het NVWC bestuur heeft in een eerste reactie aan de projectleider te kennen gegeven dat voor een besluit instemming nodig is van de Algemene Ledenvergadering. Dat vergt voorbereiding (consequenties doordenken, stukken schrijven) en kost doorlooptijd voor het uitschrijven van een Algemene Ledenvergadering. De termijn van 1 januari 2012 lijkt ons dus krap, zeker wanneer de alternatieven aan elkaar zijn gewaagd.

Na een besluit zou volgens de projectleider van januari tot juli 2012 een verhuisplan kunnen worden

opgesteld. De daadwerkelijke verhuizing zou dan na de zomer plaatsvinden. De eerste renovatiewerkzaamheden van het Chopinplein staan gepland voor het najaar 2012.

Het bestuur roept alle leden op actief mee te blijven denken en vlot te reageren op informatie en oproepen om medewerking. Laten we daarbij de constructieve insteek vasthouden. Herhuisvesting kan ook de NVWC ook nieuwe kansen en mogelijkheden bieden. Een geschikt en betaalbaar clubonderkomen is een investering in het goed functioneren van onze vereniging in de komende decennia. De moeite van onze gezamenlijke inzet waard! 


Jouke Altenburg
voorzitter

Jeugdgroep Boerenzwaluwen

25 juni 2011.

door Winny Verdouw

We hadden bij de familie Stol afgesproken voor een ochtendje boerenzwaluwen. Dit werd verzorgd door de vogelwerkgroep. Gelukkig konden we in een open boerenschuur zitten want het regende zo nu en dan behoorlijk hard. Jouke vertelde heel enthousiast over het leven van dit kleine vogeltje. Ondertussen vlogen ze vrolijk kwetterend boven onze hoofden rondjes en voerden hun jongen, die in hun leuke nestjes met wijd opengesperde snavels om voedsel bedelden.

Erg leuke opdrachten konden worden gedaan zoals nestjes kleien. Ook konden we via een camera in de nestjes kijken. Marc vertelde over het vangen van vogels met mistnetten en demonstreerde dat ook. Hij liet allerlei ringen zien, om vogels mee te ringen. Hele piep kleintjes, en enorme grote gekleurde. Het allerleukste was natuurlijk om te zien hoe de kleine boerenzwaluwjes werden geringd door Theo Boudewijn. Door de heer Stol werden we verwend met koffie en de kinderen met iets te drinken. Een hele interessante ochtend, de laatste voor de zomervakantie. 



Bij de poot

Tekst en foto's
Jouke Altenburg

In deze rubriek worden ringterugmeldingen besproken, die in het NVWC-werkgebied zijn gedaan. Help mee en wees in het veld alert op (kleur-)ringen! Ook met een verrekijker of door het inzoomen van een digitale foto kan een ge(kleur)ringde vogel soms worden afgelezen. Je hoeft er dus niet altijd een telescoop of 'fotokanon' voor te hebben, al zijn die vaak wel handig.

'Oude bekende' van Marcel Kok weer gezien

In 2008 zag Marcel op 25 augustus en 12 september een lepelaar met de kleurringcode LaL/YfGL. Dat is jargon voor de kleurringcombinatie linkerpoot Lime (=lichtgroen) L, aluminium ring a, Lime L, en aan de rechterpoot gele vlag Yf, groen G, lime L. De vogel was op 4 juni 2008 als nestjong geringd door Mark Hoekstein op de Ventjagersplaat in het Haringvliet, Zeeland. Na het broedseizoen verspreiden lepelaars zich altijd in een wijde regio, voor ze op trek gaan naar West-Afrika, waar ze overwinteren. Ze kunnen dus ook tijdelijk 'de verkeerde kant' op trekken. Lepelaar LaL/YfGL kwam via de Biesbosch (7 augustus 2008) terecht in de Everdingenwaard, waar Marcel hem / haar dus op 25 augustus en 12 september waarnam.

Lepelaars overwinteren 'van oudsher' in Afrika. De Senegal Delta en in toenemende mate Banq d'Arquin in Mauretanië zijn favoriet. Sinds begin jaren '90 van de vorige eeuw overwinteren steeds meer lepelaars in Zuid-West Europa (Spanje). Die kortere trekweg moet in combinatie met de verbeterde bescherming bijgedragen hebben aan een verbeterde overleving, die op zijn beurt weer het sterke herstel van de lepelaarpopulatie tot gevolg had. Er broeden nu jaarlijks meer dan 2000 paren in Nederland. De dichtstbijzijnde lepelaarkolonie voor Culemborg zit in 'de Blauwe Kamer' bij Wageningen (Bron: Living on the edge).

Jonge lepelaars blijven in de overwinteringsgebieden tot ze geslachtsrijp zijn. Dat duurt 3 of 4 jaar. Lepelaar LaL/YfGL doorstond alle gevaren van de trek. Hij werd op 19 mei 2011 door zijn ringer Mark Hoekstein teruggezien op de Ventjagersplaat, 1069 dagen na het ringen. Uit het overzicht van de lepelaarwerkgroep blijkt niet of de vogel een partner had. Het lijkt niet waarschijnlijk dat de vogel succesvol gebroed heeft, want op 30 mei jl. werd het dier al weer in de Everdingenwaard gezien door Frank Engelen. De vogel maakte ook een uitstapje naar de telpost ten westen van het NVWC werkgebied. Op 23 juni werd de vogel door Arjan Boele gezien op trekpost 'de Horde' in de Lopikerwaard. Weidevogelfotografe Astrid Kant meldde de lepelaar op 29 juli in de Everdingenwaard. Jouke Altenburg herkende het dier hoogstwaarschijnlijk op 9 augustus, nadat hij een digitale foto (met een 300 mm) van een groep lepelaars thuis op het beeldscherm had ingezoomd. De kleurringbepaling was niet 100% zeker (foto van te grote afstand), dus hij deed een oproep aan de telescoopbezitters van de vogelwerkgroep om de waarneming te bevestigen. Marcel Kok vroeg gegevens op bij Otto Overdijk van de internationale lepelaarwerkgroep, waaruit bleek dat Astrid Kant de vogel tien dagen eerder ter plekke had gezien. Dat zorgde voor de indirecte bevestiging. In totaal zijn er van lepelaar LaL/YfGL dus negen terugmeldingen in drie jaar.





Er worden aan het eind van de zomer vaker gekleur-
ringde lepelaars in de omgeving van Culemborg
gezien. Nog twee voorbeelden.

Lepelaar RYf/LaR

Linkerpoot: Rood, Gele vlag

Rechterpoot: Lime, aluminium ring, Rood

Op 24 augustus 2010 in de Baarsemwaard door Jouke
Altenburg; idem 18 september 2010 in de Everdingen-
waard door Frank Roos (bron: waarneming.nl).

Lepelaar LYa/YfBY

Linkerpoot: Lime, Geel, aluminium ring

Rechterpoot: Gele vlag, Donkerblauw, Geel

Op 21-07-08 zag Marcel Kok deze vogel in de Everdingen-
waard. Het dier was als nestjong op 8 juni 2008
geringd door Otto Overdijk op de Oosterkwelder van
Schiermonnikoog (bron: workgroup spoonbills interna-
tional).

Teruggemelde steenuilen

In juli ontvingen we drie meldingen van dode steen-
uiljongen in een territorium aan de Goilberdingerdijk
(ringnrs. 365631, 365630 en 365628). Doodsoorzaak:
1 x slachtoffer maaiwerkzaamheden (jong zat na
uitvliegen in ruig gras verstopt), 2 jongen verdronken


in een paardendrinkbak. Die wordt inmiddels elke
avond afgedekt. Alleen jong 365629 wordt bij het
schrijven van deze rubriek door de erfeigenaar nog
regelmatig in levende lijve gezien, soms met beide
ouders. Nu maar duimen dat dit jong wel de kritieke
zoektocht naar een eigen territorium overleeft en het
volgende broedseizoen haalt.

Teruggemelde boerenzwaluwen

Tijdens de vangactie in de stal van de familie Stol
aan de Goilberdingerdijk hebben Marc Collier, Theo
Boudewijn, Wim Stol en Jouke Altenburg vijf volwassen
boerenzwaluwen teruggevangen, die in 2010 in deze
stal als broedvogel waren geringd. Ook vingen zij twee
zwaluwen met de Belgische ringnummers 10292679
en 10943750. Zij zijn vermoedelijk als jong wel afkom-
stig uit de West-Betuwe, maar in een voorafgaand jaar
op trek geringd. Meer informatie over deze zwaluwen
volgt zodra deze is ontvangen van de Belgische ring-
centrale.

Vanwege het slechte weerperiodes van half juli tot half
augustus hebben we ook de nodige (snelle) terugmel-
dingen van door kou/ voedselgebrek dood gevonden
jonge boerenzwaluwen. Zie ook het boerenzwaluwar-
tikel elders in deze HAK-AL.

Dankwoord

Marcel Kok legde de basis voor deze rubriekeditie met zijn lepelaarringaflezingen. Otto Overdijk (Workgroup Spoonbills International) zorgde voor snelle en volledige levensbeschrijvingen van de lepelaarmeldingen en gaf toestemming voor vermelding ervan in deze rubriek. De families Rienks, Stol en de Raad zorgden voor accurate meldingen van dood gevonden steenuil- en boerenzwaluwjongen. Marc Collier en Theo Boude-
wijn voorzagen het conceptartikel van commentaar. 

Bronvermelding

Gerritsen G.G., 2011

Tellingen van jonge grutto's in de periode 2006-2010, een bruikbare methode voor het meten van broedsucces?
Limosa 84:1 p. 15-19

Zwarts L., Bijlsma R.G., van der Kamp J. & Wymenga E., 2009

Living on the edge: Wetlands and birds in a changing Sahel
KNNV Publishing, Zeist, The Netherlands

www.waarneming.nl



Wetenschappelijke (aluminium of stalen) ringen kunnen vaak alleen worden afgelezen bij vondsten van dode vogels, bij nestkastcontroles of mistnetvangsten. De kans op een terugmelding is dus erg klein: van promillen tot enkele procenten. Een uitzondering daarop vormen de grote ringen van langlevende vogels zoals de ooievaar. Die worden wel vaker teruggemeld, omdat ze met een telescoop kunnen worden afgelezen.

Kleurringonderzoek neemt de laatste tien jaar een grote vlucht. Kleurringen hebben een veel grotere kans op terugmeldingen, zoals ook uit de derde editie van deze rubriek blijkt. Kleurringen zijn niet alleen nuttig om het trekgedrag in kaart te brengen. Ook overleving van jonge vogels, ouder-
vogels en zelfs nauwkeurige schattingen van het totale aantal jongen in een jaar en de populatiegrootte kunnen op basis van kleurringaflezingen statistisch worden berekend. Die kennis is echt nodig om de vinger aan de pols te kunnen houden bij de 'gezondheid' van vogelpopulaties en op tijd adequate beschermingsmaatregelen te treffen.

Metalen ring afgelezen of gevonden? Meld het bij www.griel.nl

Kleurring afgelezen of gevonden: meld het op www.cr-birding.nl.

Je kunt ook een mailtje aan waarnemingen@nvwc.nl sturen.

Groeten uit Yurgilitsa.

door Daniel Beuker

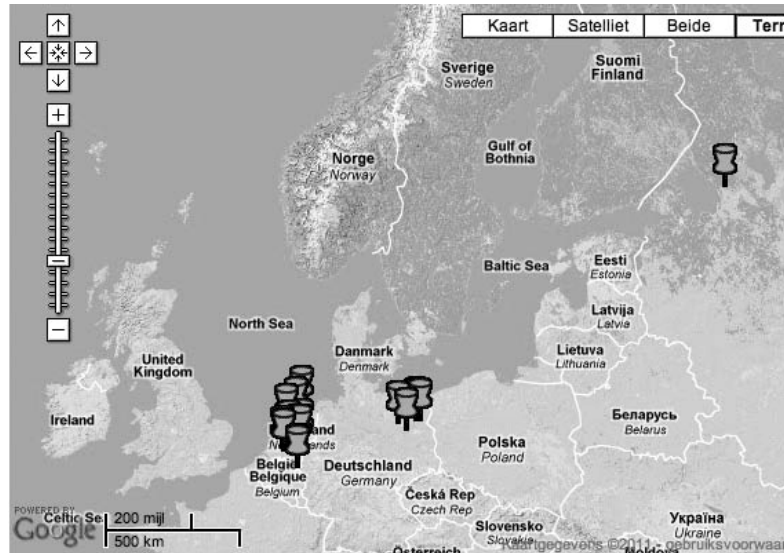
Het is misschien een beetje raar om het nu al weer over ganzen te hebben. Toch niet helemaal misschien. Op de tweede dag van het nieuwe jaar begint dit verhaal.

Hartje winter ben ik langs de Lek gaan zoeken naar groepen ganzen met de hoop hier een geringde vogel tussen te vinden. Aan de noordzijde van de rivier ter hoogte van de trektelpost had ik geluk. In de sneeuw zaten 1750 brandganzen en 350 kolganzen. Met enige moeite konden zij de restjes gras onder het sneeuwdek uit peuteren.

Al gauw ging mijn aandacht uit naar twee kollen, beide met een zwarte halsband. DBJ en DBK was vrij duidelijk af te lezen. Ik dacht dat ik wel kon zeggen dat dit om een paartje ging gezien het verschil in formaat en een redelijk opvolgend ringnummer.

Eenmaal thuis gekomen heb ik de ringnummers ingevoerd op www.geese.org. Via deze website kunnen geregistreerde waarnemers hun waarnemingen van gemerkte ganzen doorgeven en via een kaart precies aangeven waar de ganzen gezien werden. Er is een rapportagemogelijkheid waarbij elke waarnemer de ringgegevens, en de overige waarnemingen van de ganzen op een kaart kan inzien. Het opvragen van een rapport kan te allen tijde. Dit heb ik eind juli dus ook gedaan, puur uit nieuwsgierigheid.

Mijn vermoeden dat de vogels gepaard waren werd hier bevestigd. Op 16 oktober 2008 zijn beide vogels



geringd tijdens een vangactie boven de Gülper See (Brandenburg) in het noordoosten van Duitsland. Hierna zijn de vogels vaak gelijktijdig op de zelfde plekken waargenomen. Begin februari van dit jaar hebben de kolganzen enkele dagen in het grensgebied met Duitsland rondgehangen waarna ze een tijdje niet meer zijn waargenomen. Of wel, maar niet doorgegeven.

Plots komt er een melding van een aflezing uit Yurgilitsa, een gebiedje ongeveer 200 kilometer ten noordoosten van St. Petersburg in Rusland. Op zeven mei hebben de heren Ivan I. Loginov en Alexander V. Artemjev het mannetje met de halsband DBK teruggevonden. Van het vrouwtje blijven verdere waarnemingen uit.

Na een simpele zoekopdracht op internet zie ik dat het op 26 juli, het moment van schrijven, in Yurgilitsa zonnig en 26 graden is. Dat is toch helemaal niet gek bekeken! 🐦

Bron: www.geese.org



Hoe boerden de Betuwse zwaluwen?

eerste indrukken van het veldseizoen 2011

door Jouke Altenburg (ook foto's) en Theo Boudewijn

Eerst bespreken we de start van het Jaar van de Boerenzwaluw. Daarna komen de aankomst en legselstart aan bod. Vervolgens beschrijven we het broedsucces en de resultaten van het ringwerk. We besluiten met een voorlopig antwoord op de vraag 'hoe boerden de Betuwse zwaluwen' en een vooruitblik.



2011: landelijk Jaar van de Boerenzwaluw

SOVON Vogelonderzoek Nederland en Vogelbescherming Nederland roepen jaarlijks een vogelsoort uit tot 'Soort van het Jaar' en organiseren daarvoor extra onderzoek- en beschermingactiviteiten. 2011 riepen zij uit tot het Jaar van de Boerenzwaluw.

De NVWC en de Vereniging voor Agrarische Natuur- en Landschapsbeheer Tieler- en Culemborgerwaarden (VANL T&C) hebben samen op 25 maart 2011 de regionale start van het Jaar van de Boerenzwaluw georganiseerd. Boerenzwaluwkenner Bennie van den Brink fascineerde met zijn prachtige foto's en verhaal de ca. 60 aanwezigen in NVWC-clubhuis 'de Ketelvink'.

VANL-weidevogelvrijwilligers hebben in mei en juni meegedaan aan de 'publiekstelling' en voorlichtingsmateriaal aan erfbewoners uitgedeeld, zoals de boerenzwaluwbrochure, de nieuwsbrief 'Erfvogels in beeld' en de boerenzwaluwposter. NVWC-leden hebben hun boerenzwaluwonderzoeken van de afgelopen twee jaren voortgezet; zij volgen verspreiding, trend, broedsucces en overleving van april tot in september. Uiteraard deelden zij ook informatiemateriaal uit aan erfbewoners.

Aankomst en legselstart

We kregen begin maart 2011 signalen dat de overwinteringsomstandigheden in Afrika prima waren geweest: goede regenval, maar niet overmatig. Dat is gunstig voor een vlotte rui en goede winteroverleving van boerenzwaluwen. Onze verwachtingen waren dan ook hoog gespannen.

Het Jaar van de boerenzwaluw startte vroeg. De eerste zwaluwenparen waren al eind maart op hun broedlocaties aanwezig. Bij de familie Stol werd het eerste ei al op 13 april gelegd! Twee andere paartjes volgden daar op 15 april. Hierna was het wachten tot begin mei voordat de volgende lichter zwaluwen binnenkwam. Vermoedelijk is die vertraging veroorzaakt door een groot lage drukgebied, dat van half tot eind april boven Zuid-Frankrijk heeft gelegen. Boerenzwaluwen moeten foerageren tijdens de trek en kunnen geen lange regenperiodes overbruggen. Dan vliegen er geen insecten. Zwaluwen hebben onvoldoende vetvoorraad om meer dan een paar dagen zonder eten door te vliegen.

De gespreide aankomst zorgde voor een grote variatie in de start van het eerste legsel per erf (zie tabel 1).

Op de erven waar vee op stal staat wordt gemiddeld genomen eerder gestart met de eileg dan op erven met weinig / geen vee op stal. Uitzondering op deze regel vormen in 2011 twee nestjes in de veeloze schuren van de families Jongejeugd en den Hartog.

De grote spreiding in de aankomst zorgde in 2011 gemiddeld toch voor een later dan 'normaal' begin. De gemiddelde startdatum van de eerste legfels was 17 mei. Landelijk is de gemiddelde startdatum de laatste jaren 10 mei (van Turnhout & van den Brink). Die week 'vertraging' kan worden verklaard door de grote gemiddelde afwijking van het legbegin: maar liefst 21 dagen. In 2010 was de gemiddelde spreiding in de startdatum van de eerste legfels in ons werkgebied 12 dagen.

Het tweede legsel startte in 2011 gemiddeld op 5 juli. De spreiding in legbegin was kleiner dan bij de eerste legfels, namelijk 16 dagen. In 2010 was de spreiding in legbegin van de tweede legfels 15 dagen. De laatste jaren is de landelijke startdatum voor het tweede legsel gemiddeld 29 juni (van Turnhout & van den Brink). De vogels hebben de 'vertraagde' legselstart van het eerste legsel dus niet 'ingeaald'.

Tabel 1: Berekende legdatum eerste ei van het eerste legsel per erf (± 1 dag)

| Erf van | 1e ei 2011 | 1e ei 2010 | 1e ei 2009 | Vee op stal |
|-----------------------------|------------|------------|------------|-------------|
| Stol | 13 april | 1 mei | 15 april | ja |
| Toes, Huijgen, van der Meer | 10 mei | 14 mei | 23 mei | nee |
| de Jong | 25 april | 30 april | onbekend | beperkt |
| Middelcoop | 29 april | 19 mei | 23 mei | beperkt |
| de Raad | 16 april | 3 mei | onbekend | ja |
| Jongejeugd / Hartog | 20 april | 10 mei | 11 mei | nee |
| Kinderboerderij 'de Heuvel' | 21 april | 20 mei | 19 april | ja |
| Van Zanten | 20 april | 11 mei | 27 april | ja |

In 2011 zagen we maar twee derde legfels. Ze begonnen op 3 respectievelijk 5 augustus. Voor één van de ouderparen was dit legsel het vervolg van een in de vroege jongenfase verloren gegaan nest. Eén nestje is in de eifase verlaten; het tweede heeft (eind augustus) nog kleine jongen.

Aantallen broedparen

NVWC-ers telden op 28 en 29 mei de boerenzwaluwen op zestien adressen in de polder Lage Prijs, ten westen van Culemborg. Tabel 2 geeft de telresultaten per erf weer.

Het aantal broedparen in de Polder Lage Prijs ligt in 2011 dertig procent hoger dan in 2010. Uit de rest van Nederland hebben we diverse berichten gekregen dat de zwaluwbezetting daar lager uitpakt dan in 2010. Maar echte conclusies kunnen we pas trekken wanneer het landelijk beeld compleet is.

Opvallende variatie in aanwezigheid

Op een zevental erven (aangegeven met een * in tabel 2, aangevuld met twee andere erven buiten dit telgebied) houden we van april tot september bijna wekelijks het broedsucces bij. We hebben per teladres voor deze nesten per dag teruggerekend hoeveel boerenzwaluwparen actief zijn geweest. Zo zou een bezoek aan alle erven op 21 mei 45 actieve paren hebben opgeleverd; op 28 mei 58 paren en op 4 juni 51 paren. Deze spreiding illustreert de toevalsfactor van een éénmalige telling: alle drie de datums liggen in de 'verplichte' telperiode van 20 mei tot 15 juni. Mogelijk heeft de grote variatie in de legselstart in 2011 ook de aanwezigheidsvariatie vergroot.

Het is interessant om te weten of die variatie ook in andere telgebieden is waargenomen. Wij gaan deze winter onze gegevens uit voorgaande jaren op dezelfde manier uitwerken.

Tabel 2: Aantal bewoonde boerennesten- telling Polder Lage Prijs (laatste weekend mei)

| 1 ^e telperiode 20 mei - 15 juni | 2011 | 2010 | 2009 |
|--|-----------|-----------|-----------|
| Toes* | 2 | 1 | 1 |
| Stol* | 12 | 9 | 9 |
| Wammes | 13 | 8 | n.g. |
| Rienks | 0 | 0 | n.g. |
| Kool | 0 | 0 | n.g. |
| De Jong* | 7 | 10 | n.g. |
| Middelcoop* | 4 | 3 | 2 |
| Van Herwijnen van Dord | 0 | 0 | n.g. |
| Van den Broek | 0 | 1 | n.g. |
| Jongejeugd | 1 | 1 | 1 |
| De Raad* | 15 | 9 | 7** |
| Van Vuren | 4 | 4 | n.g. |
| Van Sterkenburg | 1 | 0 | n.g. |
| Van Beusekom | 4 | 2 | n.g. |
| Van der Meer* | 1 | 1 | n.g. |
| den Hartog* | 1 | 1 | n.g. |
| TOTAAL | 65 | 50 | 20 |

n.g. = niet geteld

* = erven waar het hele broedseizoen wordt geteld

** = door vroege start broedseizoen mogelijk gedeelte van de nesten gemist

Tabel 3: Variatie in het berekende aantal actieve boerenzwaluwparen dat dagelijks, op de vaste teladressen waar we het broedsucces volgen, zou zijn aangetroffen

| | 20 mei – 15 juni | 1 – 20 juli |
|---|------------------|-------------|
| Minimum aantal paren | 44 | 44 |
| Maximum aantal paren | 58 | 55 |
| Procentueel verschil tussen min/max | 24,14% | 20,00% |
| Gemiddeld aantal paren | 52,50 | 49,25 |
| SD (=gemiddelde afwijking van het gemiddelde) | 3,91 | 3,92 |

Broedsucces

Op zeven erven rond Culemborg volgen NVWC-leden het broedsucces. De nesten worden van half april tot begin september elke 7 tot 14 dagen gecontroleerd. Idealiter wordt een nest vier- tot vijfmaal bezocht: één- of tweemaal in de eifase, tweemaal in de jongenfase en een nacontrole. De gegevens worden verwerkt in het programma Nestkaart van SOVON.

Het broedsucces is een belangrijke maatstaf voor de gezondheid van een vogelpopulatie op langere termijn. Brengen de paren wel genoeg jongen groot om de jaarlijkse sterfte te compenseren? Die sterfte is erg hoog onder boerenzwaluwen. Van de 100 zwaluwjongen keren jaarlijks zo'n 16 à 20 terug als broedvogel. Van de 100 oudervogels keren jaarlijks maar 40 exemplaren terug (med. H. Schekkerman, SOVON).

Het weer in het broedseizoen 2011 was wisselvallig. Mei was droog en warm. Gelukkig zijn slechts enkele legfels door de hitte omgekomen. Vooral de jongen in nestjes onder enkelvoudige dakplaten zijn onder die omstandigheden de klos. Vanaf eind juni werd het regenachtig en koud. Op 14 en 24 juli kwam de dagtemperatuur niet boven de 14 graden. Het KNMI berichtte op 31 augustus dat 2011 de natste zomer sinds de weermeting is geworden. Door de combinatie van kou met de langdurige regenval konden de

boerenzwaluwen onvoldoende insecten vinden. Dat leidde tot sterfte onder de jongen, zelfs van complete legfels. Ook zagen we een vertraagde ontwikkeling van de nestjongen. In zeven dagen groeide hun verenkleed met bijvoorbeeld maar drie dagen. Pas in de eerste dagen van augustus knapte het weer bij vlagen wat op, al is een 'indian summer' tot nu toe uitgebleven.

Het aantal uitgevlogen jongen per succesvol legfel is vergelijkbaar met het aantal in 2010. Dat is te danken aan de eerste legfels, want van half juli tot half augustus mislukten de nodige nesten. In 2009 was het broedsucces per gestart legfel 0,73 jong groter dan in 2011. Op 134 legfels scheelt dat bijna 100 jonge zwaluwen!

Ringen van nestjongen

Ons ringonderzoek maakt deel uit van het landelijk onderzoek van het Vogeltrekstation naar overleving en dispersie (vestigingsafstand t.o.v. het 'ouderlijk nest') van jonge boerenzwaluwen. Het weer en predatie zijn de belangrijkste sterftefactoren voor jonge boerenzwaluwen. Recent onderzoek toonde aan dat de periode waarin de jongen na het uitvliegen worden bijgevoerd ook van grote invloed is (med. H. Schekkerman, SOVON). Maar ja, maak boerenzwaluwouders maar

Tabel 4: Het aantal in 2011 gevolgde legfels per locatie (per 27 augustus 2011)

| 2011 | gevolgde legfels | waarvan zeker mislukt | Max. aantal tegelijkertijd actieve paren |
|--------------------------|------------------|-----------------------|--|
| Stol | 29 | 7 | 12 |
| Toes, Huijgen, vd Meer | 8 | 2 | 4 |
| De Jong | 14 | 4 | 7 |
| Middelcoop | 9 | 1 | 5 |
| De Raad | 53 | 15 | 22 |
| Kinderboerderij | 16 | 2 | 7 |
| Jongejeugd en den Hartog | 2 | 0 | 2 |
| Van Zanten | 23 | 2 | 10 |
| TOTAAL | 154 | 33 | 58 |

Toelichting: het daadwerkelijke aantal legfels kan hoger liggen, bijvoorbeeld omdat we nesten hebben gemist, of de locatie in de vakantieperiode onvoldoende hebben bezocht. We hebben niet van alle nesten voldoende gegevens verzameld om elke berekening mee uit te kunnen voeren. Voorbeeld: van een nest dat pas in de jongenfase is ontdekt kan niet het aantal eieren worden berekend. Vandaar dat het aantal gevolgde nesten voor 2011 in de verschillende tabellen niet hetzelfde is.

Tabel 5: Nest- en broedsucces, berekend volgens de Mayfieldmethode met het programma Nestkaart (SOVON)

| Jaar | gemiddeld nestsucces (min.; max.) | uitgevlogen jongen per succesvol nest | uitgevlogen jongen per gestart legsel | Berekend op basis van de gegevens van nesten |
|-----------------|---|---|---|--|
| 2011 (t/m 27-8) | 72,17% (64,33% ; 80,93%) | 3,82 | 2,76 | 134 |
| 2010 | 80,04% (71,5%; 89,5%) | 3,73 | 2,99 | 104 |
| 2009 | 77,5% | 4,50 | 3,49 | 86 |

Toelichting bij tabel 5:

Nestsucces: het percentage nesten dat tenminste 1 uitvliegend jong oplevert

Broedsucces wordt op twee manieren weergegeven: a) het aantal uitgevlogen jongen per succesvol nest of b) het aantal uitgevlogen jongen per gestart legsel.

De Mayfieldmethode rekent op basis van alle waarnemingen uit wat de kans is dat een legsel de volgende dag nog leeft. Van elk zwaluwnest zijn bij een wekelijks bezoek 5 waarnemingen bekend, terwijl de totale duur van een boerenzwaluwlegsel gemiddeld 38 dagen is. De Mayfieldberekening geeft daarom een realistischer beeld dan het 'klassieke rekenen' met het aantal nesten, waarvan waargenomen is dat ze zijn mislukt.

eens duidelijk dat het beter is om tien in plaats van vijf dagen voor hun uitgevlogen jongen te zorgen!

Heel wat jonge boerenzwaluwen werden al in het broedseizoen 2011 in of onder het nest dood teruggevonden. Vaak tijdens langdurig koud en nat weer. Dankzij de ring wisten we zeker uit welk nest ze

kwamen. We vonden ook enkele dode uitgevlogen jonge zwaluwen terug. Hun gewicht van 14,5 gram (natgeregend jong) respectievelijk 13,7 gram (droog jong) is een indicatie voor de oorzaak: de honger dood. Bij de familie de Jong was predatie van invloed op het nestsucces. Vier van de twaalf gevolgde legsels zijn gedeeltelijk of helemaal vernield aangetroffen. Tweemaal werd op de grond onder de nesten een afgeknaagd, geringd pootje gevonden en de nodige geplukte veren. De veren waren afgebeten. Dit wijst eerder op een zoogdier dan op bijvoorbeeld een uil. Een combinatie van predatoren is ook mogelijk; er lopen heel wat katten op het erf rond. De predatie zorgde bij de familie de Jong waarschijnlijk voor het afnemend aantal actieve paren: van zeven naar twee.

Het weer (hitte in mei, koudeperiodes met langdurige regen van half juli tot half augustus) veroorzaakte in 2011 ruim zeven maal meer mislukte legsels dan predatie. Dan rekenen we de legsels waar een deel van de jongen het niet overleefde nog niet eens mee.

Ringen van volwassen boerenzwaluwen

Ook dit ringwerk maakt deel uit van een landelijk onderzoek naar overleving en plaatstrouw, het RAS-project (Recapture Adults for Survival). Voor boerenzwaluwen wordt dit project jaarlijks op nog vijf tot tien andere locaties in Nederland uitgevoerd.

De kleine paardenschuur van de familie Stol is heel geschikt om volwassen zwaluwen te vangen en te ringen. De stal is niet hoog en de deur kan gemakkelijk worden afgesloten met een mistnet. Op 2 juli stelden Mark, Theo, Wim en Jouke om vijf uur 's ochtends het net op. Om half zes waren alle zwaluwen gevangen: 26 volwassen dieren en 6 vliegvlugge jongen. In 2010 wisten we maar twaalf volwassen dieren (de helft van de broedvogels) te vangen. Dit was dus een geslaagde actie!

Opmerkelijk

Net als in 2010 zagen we in 2011 bij de familie de Raad opvallend veel nieuwe vestigingen na de eerste telperiode. Op 20 juni en 9 juli waren maar liefst 22 paren tegelijkertijd actief in hun stallen. Dat zijn 7 paren meer dan tijdens de bewoonde nestentelling van 28 & 29 mei. Het maximum aantal tegelijkertijd actieve paren (N=22) lag in de tweede telperiode bij familie de Raad ook hoger dan in de 1e telperiode (N=18).

Er wordt verondersteld dat dit later aangekomen 1e jaars broedvogels zijn, die dus maar de tijd hebben voor één legsel. Er zijn echter ook aanwijzingen dat deze vogels een deel van de andere broedparen 'vervangen' (med. Bennie van den Brink, med. Oebele Dijk). Beide boerenzwaluwringers vangen jaarlijks in vaste stallen alle adulte vogels tijdens de eerste legperiode. Toen ze in 2011 in de tweede telperiode nogmaals gingen vangen, bleek een deel van de oudervogels uit de eerste telperiode niet aanwezig en 'vervangen' door ongeringde nieuwe paren.

Dit zou een aanwijzing kunnen zijn dat minder boerenzwaluwparen dan gedacht twee legsels grootbrengen. Een belangrijke factor voor een vogelsoort die het van een grote jongenproductie per paar moet hebben. Het is de moeite waard om deze 'vervangingshypothese' de komende jaren verder te onderzoeken. Dat kan door meerdere malen per broedseizoen de volwassen broedvogels te vangen en te ringen.

Tabel 6: Aantal geringde jonge boerenzwaluwen per locatie.

| | 2011 (per 27-8) | 2010 | 2009 |
|-------------------------|-----------------|------|--------------|
| Stol | 90 | 72 | 63 |
| Toes, Huijgen, vd Meer | 25 | 9 | 9 |
| De Jong | 34 | 16 | niet geringd |
| Middelcoop | 17 | 12 | 8 |
| De Raad | 121 | 47 | 27 |
| Kinderboerderij | 48 | 30 | 37 |
| Jongejugd en den Hartog | 10 | 4 | 9 |
| Van Zanten | 69 | 48 | 52 |
| TOTAAL | 412 | 242 | 201 |

Alle dieren werden gecontroleerd op de aanwezigheid van een ring, gemeten en gewogen en zo snel mogelijk vrijgelaten. Het prachtige weer zorgde voor goede foerageeromstandigheden. De vrijgelaten zwaluwen konden direct goed bijtanken en hun jongen van eten voorzien.

Onze vangactie leverde drie leuke wetenswaardigheden op. Zo ving we drie vrouwtjes en twee mannetjes terug, die we als volwassen vogel in deze schuur in 2010 geringd hadden. Het is een geweldig gevoel een zwaluw na een jaar weer in je handen te hebben, met de wetenschap dat die in de tussentijd op en neer naar Afrika is gevlogen. Twee vogels die we in 2009 als broedvogel in deze schuur hadden geringd en in 2010 teruggevangen, ontbraken helaas. Ze hebben het dus vrijwel zeker niet overleefd.

Tweede krent in de pap: onder de gevangen zwaluwen zaten twee vogels met een Belgische ring, de nrs. Brussel 10292679 en 10943750. Vermoedelijk zijn dit vogels die op de trek in België zijn gevangen en van een ring voorzien. We hebben nog geen bericht teruggekregen over de ringplek en ringdatum.

Derde saillant detail: we ving twee jonge, ongeringde vogels. We weten zeker dat we tot 2 juli alle jongen in de schuur van de familie Stol 'bij de poot' hebben gehad. Een verklaring zou kunnen zijn dat we twee uitgevlogen jongen uit de omgeving te pakken hebben gekregen, die zich alvast oriënteerden op een goede broedplek voor 2012. Dit gedrag wordt 'ontdekingsdispersie' genoemd (de Laet).



Voorlopige conclusie: hoe boerden de Betuwse zwaluwen in 2011?

Qua bezetting was 2011 in onze regio een prima jaar: er waren 30% meer bezette nesten in de eerste legselperiode. Onveranderd is de warme belangstelling en waardering waarin de boerenzwaluwen zich mogen verheugen. Erfbewoners zijn trots op 'hun' zwaluwen.

Door slecht weer tussen half juli en half augustus mislukten tenminste 33 legfels volledig. Het aantal nesten waarvan tenminste 1 jong is uitgevlogen ligt met 72,17% bijna 8% lager dan 2010 en het landelijk langjarig gemiddelde (van Turnhout & van den Brink). Anders gezegd: het verlies van complete legfels was bijna 40% hoger dan in 2010. Ook van de succesvolle legfels gingen de nodige jongen dood: 3,82 uitgevlogen jongen per succesvol legsel ligt 0,3 jong onder het langjarig gemiddelde van de periode 1992-2008 (van Turnhout & van den Brink). Ook in dit opzicht boerden de Betuwse boerenzwaluwen niet best in 2011.

Vooruitblik

Het veldwerk is op het moment van schrijven van dit artikel nog niet afgerond. De landelijke cijfers van het Jaar van de Boerenzwaluw zijn nog niet bekend. Daarom hebben we onze gegevens alleen in een regionale en historische context kunnen plaatsen.

We hebben veel zwaluwen kunnen ringen in 2011: ruim 400 stuks. Dat komt door het grotere aantal nesten, maar ook door de intensivering van onze bezoeken (bijna wekelijks). Met een gemiddelde terugmeldkans van 2 à 3% zouden we van acht tot twaalf zwaluwen een terugmelding kunnen krijgen. Misschien al in het komende najaar.

De eerste landelijke resultaten van het Jaar van de Boerenzwaluw worden gepresenteerd op zaterdag 26 november 2011 in Nijmegen, tijdens de Landelijke (SOVON)dag voor vrijwillige vogelonderzoekers. Die dag is vrij toegankelijk, dus noteer de datum!

In mei 2012 gaan we het mistnet weer in de stal van de familie Stol opstellen. Volgens de statistiek zouden we dan acht tot tien volwassen geringde zwaluwen terug moeten kunnen vangen. Natuurlijk hopen we van harte dat daar zwaluwen met een geolocator bij zitten (zie artikel elders in deze HAK-AL). Daarnaast hopen we ook vogels terug te vangen, die we in 2011 of eerder als jong hebben geringd.

Dankwoord

Dit artikel kon geschreven worden dankzij de medewerking van de bewoners van het landelijk gebied rond Culemborg, te weten de families van Beusekom, van den Broek, van Herwijnen-van Dord, den Hartog, Huijgen, de Jong, Jongejeugd, Kool, van der Meer, Middelcoop, de Raad, Rienks, van Sterkenburg, Stol,



Toes, van Vuren, Wammes, van Zanten en het personeel van Kinderboerderij 'de Heuvel'.

Bennie van den Brink, Stichting Hirundo, nam het concept door en gaf nuttige aanvullende informatie.

De boerenzwaluwstellingen werden in 2011 uitgevoerd door Annette van Berkel, Mark Collier, Jurgen Geeven, Tamara Janssen, Leo van der Kooij, Berry Lucas, Ger Niesen, Wim Stol, Hessel Toes en de auteurs. 🐦

Bronvermelding

Turner A., 2006, 'The Barn Swallow'
Uitgeverij T&AD Poyser, Londen

Het Vogeljaar 59 (3), 2011, Themanummer 'Boerenzwaluw' (72 p.), o.a.

- de Laet J.
'Jaar van de Boerenzwaluw 2011: keitof'
- van Turnhout C. & B. van den Brink
'Trends in broedsucces van boerenzwaluwen'

Losse nummers zijn te bestellen door € 5,50 (incl. porto) over te maken op ING 964472 t.n.v. Het Vogeljaar, Hedel o.v.v. 'themanummer boerenzwaluw' 59(3).

Culemborgse boerenzwaluw haalt NOS-Journaals

door: Theo Boudewijn
Mark Collier
Jouke Altenburg (ook foto's)

Op 29 juli jl. behandelden de NOS-journaals in het blokje 'korte items' een boerenzwaluwnieuwtje. Er werden foto's vertoond van (ook Culemborgse!) boerenzwaluwen, als illustratie van het nieuws dat deze waren voorzien van een lichtgevoelige chip, een geolocator, om hun trekgedrag in kaart te brengen.



In de zomer van 2011 zijn vijftig Nederlandse boerenzwaluwen van zo'n geolocator voorzien. Deze lichtgevoelige chip van 0,7 gram legt dagelijks een plaatsbepaling vast. Het is een gestroomlijnd, plastic rugzakje, dat met een heupgordeltje om de bovenbeentjes van de boerenzwaluw op de rug wordt bevestigd. Een minuscule lichtsensor steekt schuin omhoog. De nummersticker zorgt voor een witte vlek halverwege de rug; de sensor zelf zit grotendeels onder de dekveren. Met wat oefening is de chip zelfs in vlucht als een witte vlek te herkennen, wanneer de zwaluw in de buurt van de broedstal vliegt of laag foerageert. Geolocators zijn geen zenders. Je moet de vogel terugvangen om de chip te verwijderen en de gegevens uit te kunnen lezen. Gelukkig zijn boerenzwaluwen heel trouw aan hun broedplek, als ze het volgende broedseizoen halen tenminste.

De nauwkeurigheid van de plaatsbepaling met een geolocator is niet zo groot (ca. 100 km) maar voldoende om het trekgedrag van de boerenzwaluw verder te ontrafelen. Geolocators zijn een waardevolle aanvulling op ringonderzoek. 100 jaar boerenzwaluwonderzoek heeft slechts zo'n 80 terugmeldingen ten zuiden van de Sahara opgeleverd. Daarvoor zijn ruim een half miljoen boerenzwaluwen geringd. Met een beetje geluk komen door de geolocators in 2012 de dagelijkse trekgegevens beschikbaar van 10 tot 20 boerenzwaluwen: indicatief zo'n 1800-3600 plaatsbepalingen. Vooral het traceren van de ligging van hun pleisterplaatsen aan weerszijde van de Sahara (Mahrebzone) is van belang. Daar moeten de broedvogels van het nieuwe jaar bijkomen. Vogelbescherming Nederland hoopt met de onderzoeksresultaten in samenwerking met Birdlifepartners in o.a. Tunesië, Marokko en Burkina-Fasso verdere leefgebiedverbeteringen langs de trekroute te kunnen realiseren.

De geolocator hindert de boerenzwaluwen niet noemenswaardig. In 2010 wees Italiaans onderzoek uit dat het broedsucces van 100 'gechipte' boerenzwaluwparen niet afweek van 100 andere paren. Een nachtegaal met geolocator uit Groot-Brittannië vloog in 2009/2010 succesvol naar West-Afrika op en neer en leverde een schat aan gegevens op. Van het trek- en overwinteringsgedrag van nachtegalen was zo goed als niets bekend.

Het geolocatorproject is gefinancierd door Vogelbescherming Nederland in het kader van het Jaar van de Boerenzwaluw. Het project wordt uitgevoerd door het Vogeltrekstation in nauwe samenwerking met een kleine groep ervaren vrijwillige boerenzwaluwringers. Zij hebben een extra training gevolgd bij Raymond Klaassen, internationaal expert op dit gebied. Raymond zal de gegevens in het najaar van 2012 ook gaan uitwerken.

Tijdens onze jaarlijkse vangst van volwassen boerenzwaluwen op 2 juli jl. hebben we ook tien Culemborgse vogels mogen voorzien van zo'n geolocator (zie ook het boerenzwaluwartikel elders in deze HAK-AL). Nog meer dan anders hopen we op een geslaagde terugkeer van 'onze' zwaluwen, ehh die van erfbewoners Wim en Janske Stol. Zonder hun enthousiaste medewerking was het Culemborgse deel van het geolocatorproject onmogelijk geweest. Wim en Janske, ontzettend bedankt!!

Nieuwsgierig?

Kijk op www.uitzendinggemist.nl, 8 uur NOS-journaal en start vanaf de 14e minuut.

www.boerenzwaluw.nl/onderzoek 



Steenuil

door Daniël Beuker

Vrijdagmiddag 26 augustus gaat de telefoon. Het is Walter van Kessel uit Tricht. Hij heeft het telefoonnummer van de vogelwerkgroepcoördinator op de website van de NVWC gevonden. Zijn verhaal is het volgende;


Vanmiddag is de schoorsteenveger het dak op geweest om een niet actieve pijp af te sluiten. Al gauw kwam de man op leeftijd weer naar beneden met de mededeling dat er een uil in de schoorsteen zat en het misschien niet zo goed zou zijn om de pijp nu dicht te maken. Wel wilde hij nog even terug naar boven om een paar foto's van het dier te maken. De uil uit zijn positie bevrijden behoorde op dat moment niet tot de mogelijkheden. De steenuil zat namelijk anderhalve meter diep in een smalle pijp waar deze niet zijn vleugels kom spreiden om zo naar boven te vliegen. De uil zat vast.

Walter en zijn vrouw Jacqueline zijn aan de slag gegaan uit te zoeken hoe de uil uit de schoorsteen gehaald kon worden. Na meerdere instanties gemaild en gebeld te hebben kwam de vraag automatisch bij de vogelwerkgroep terecht.

Gelukkig heb ik Jouke Altenburg en Theo Boudewijn kunnen bereiken en een afspraak was gauw gemaakt. Die zelfde avond zouden wij naar Tricht gaan om een poging te doen de uil te bevrijden. In Tricht komen we uit in een vrij nieuwe woonwijk aan de rand van het dorp. We bekijken de situatie en kunnen aan de slag. Gezekerd door Jouke ga ik door het zolderraam het dak op. Op de schoorsteen steekt een pijp met een diameter van 25 cm net even uit. Wanneer ik in de pijp kijk zie ik inderdaad een jonge steenuil onderin zitten. Met een door Theo meegebracht vijvernetje probeer ik de uil te vangen. Het dier drukt zich waardoor dit in de eerste instantie niet lukt. Uiteindelijk lukt het de uil te pakken. Jouke verslaat enthousiast vanuit het dakraam naar de mensen beneden in de tuin hoe het op het dak verloopt. Wanneer de uil veilig beneden is (en ik ook) zien we dat de vogel goed genoeg in conditie is om deze van een ring te voorzien. Eerst wegen we de vogel. Hij is niet al te zwaar. Misschien heeft het dier dan toch al een tijdje in de pijp gezeten? De jonge steenuil krijgt van Theo een metalen ring om de rechterpoot. Jouke en Theo meten nog wat dingen en dan is het hoog tijd dat de uil weer vrijgelaten wordt.

Aan de voorkant van het huis waar het gebied open is wordt de steenuil op een paaltje gezet. Direct vliegt deze weg over het maïsveld om na tweehonderd meter de vegetatie in te duiken. Dat ging goed!

Tijdens de koffie bij de familie van Kessel zijn we het er wel over eens dat we goed werk hebben gedaan.

Walter en zijn Jacqueline hebben alles er aan gedaan om er voor te zorgen dat de steenuil nu weer buiten rondvliegt. Bedankt voor het doorzetten en de gastvrijheid. 



Daniël op het dak



De steenuil in de pijp



De steenuil wordt gewogen en geringd

Groene glazenmaker in de Regulieren!

door Rob van de Haterd

Groene glazenmaker (foto Bas van den Boogaard, BuWa)

De groene glazenmaker is een van de meest bijzondere libellen van Nederland. Hij is strikt gebonden aan krabbenscheervegetaties, en daarmee de enige libel die afhankelijk is van slechts één plantensoort. Tussen de stekelige bladeren van deze waterplant leven de larven van de groene glazenmaker 2-3 jaar onder water. heeft echter een goede waterkwaliteit nodig en in de meeste landbouwgebieden is de waterkwaliteit al tientallen jaren veel te slecht. Doordat de plant sterk achteruit is gegaan en ging het ook slecht met de libel. De groene glazenmaker wordt in Nederland met uitsterven bedreigd en is ook Europees beschermd.

Krabbenscheervegetaties in Nederland en de Regulieren

Krabbenscheervegetaties met groene glazenmakers komen nog voor in laagveengebieden, vooral in Zuid-Holland, Utrecht, Overijssel, Friesland en Groningen. In de Regulieren, in beheer bij het Geldersch Landschap, wordt al jaren gewerkt aan de kwaliteit en kwantiteit van het water. Sinds een jaar of vijf heeft dat geleid tot een sterke toename van krabbenscheer. Inmiddels zijn er honderden meters sloot waarin deze plant volop groeit, optimaal voor de groene glazenmaker. Probleem is wel dat de soort het gebied moet kunnen vinden en de dichtstbijzijnde (bekende) locatie ligt bij Schoonhoven, zo'n 30 kilometer vliegen. Leden van de insectenwerkgroep van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg houden deze plekken al een aantal jaren goed in de gaten, maar de groene glazenmaker werd er nog niet eerder gezien.

En toen was ie er!

Dit jaar heeft Bureau Waardenburg in opdracht van Geldersch Landschap een inventarisatie van de Regulieren gedaan. Tijdens een inventarisatieronde, op 15 augustus 2011, zag ik een mannetje van de groene glazenmaker in de Regulieren. Hij vloog op en neer boven een krabbenscheervegetatie langs de Platte Weg, iets ten noorden van de Zwarte kade. Het dier bezette daar een territorium, wat wil zeggen dat ie op boven een stuk van enkele tientallen meters op en neer vloog en andere libellen aanviel en probeerde weg te jagen. Na enkele minuten vloog hij plotseling weg en was ik hem kwijt. Even later kwam ik Annette van Berkel tegen, die in de Regulieren een vlinderroute aan het tellen was. Terwijl ik de krabbenscheervegetaties in de rest van de Regulieren af zocht, is zij naar de Platte Weg gegaan. Het mannetje van de groene glazenmaker was inmiddels

teruggekeerd naar de sloot en is daar nog meer dan een uur blijven vliegen. Inmiddels was ook Kars Veling gearriveerd, die enkele foto's van het dier heeft gemaakt. In de rest van het gebied zijn alle sloten afgezocht, maar er zijn geen andere groene glazenmakers gezien. De volgende dag (16 augustus) is Annette teruggegaan, en het mannetje zat nog steeds op dezelfde plek. Daarna is er op 21 augustus, 24 augustus en 1 september door verschillende mensen gezocht, maar er is geen enkele groene glazenmaker meer gezien. Het lijkt er dus op dat er maar een mannetje heeft gezeten, en dat het gaat om een zwerver. Als er echt een populatie zou zitten, hadden we meerdere dieren moeten zien. Echter, als een zwervende man het gebied kan vinden, is de kans groot dat er een vrouwelijke groene glazenmaker als zwerver langs is geweest of gaat komen. We gaan het gebied dus goed in de gaten houden! Voor de mensen die willen zoeken: de kans is het grootst op warme middagen (15-18u) in augustus. 🐛



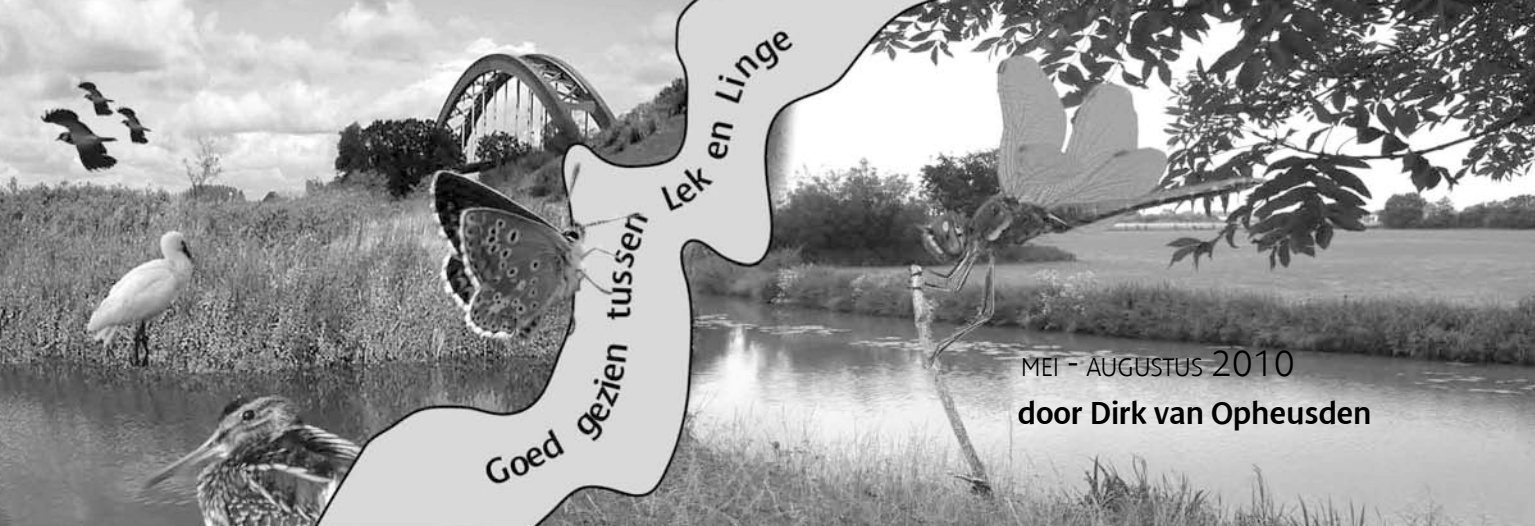
Krabbenscheer (foto Berry Lucas)

Rechts: Het mannetje zat in een meidoorn aan de overkant van de brede sloot (foto: Kars Veling)



Onder: Het leefgebied van de groene glazenmaker in de Regulieren (foto: Kars Veling)





Ook een interessante waarneming gedaan tussen Lek en Linge? Mail deze met een beschrijving en liefst een digitale foto aan waarnemingen@nvwc.nl.

Laatst stond deze cartoon in de krant. Een klein meisje wijst naar de lucht en vraagt aan haar moeder: 'Mama, wat is dat?' 'Dat is de zon, kindje'. En laten we het verder maar niet meer te veel over de zomer van 2011 hebben. In deze 'Goed gezien' nog wel een terugblik op zomerse waarnemingen. En net als een Hollandse zomer anno de eenentwintigste eeuw beginnen we warm, maar eindigen we -een beetje- in mineur.

Kwartel

Vrijdag 20 mei

In de Regulieren zong een nachtegaal en riepen (minstens) twee kwartels. (Rob van de Haterd)

Zondag 12 juni

Vanochtend hebben Martine en ik een rondje Regulieren gelopen. Heerlijk weer met letterlijk honderden bruine zandoogjes langs het pad! Maar nog veel leuker waren de roepende kwartels op maar liefst drie verschillende plekken. Wellicht zitten er nog veel meer want deze pikten we wel heel makkelijk op. (Gerrit Jan Klop)

Kwartelhaan in vol ornaat (foto Otto Plantema)



Kwik-me-dit.

Je kunt geen verhaal, geen artikel over kwartels opslaan of daar staat het weer: kwik-me-dit. Ja, ook dit stukje opent ermee - zo ver is het dus al gekomen. Iedereen weet dat het niet meevalt om vogelgeluiden overtuigend na te doen of weer te geven. Niet voor niets worden vogelaars door niet-vogelaars nog altijd bestookt met Toon Hermans' kroet en polifinario. Maar dat we voor die charmante kwartelslag nou na al die eeuwen nog niets beters hebben kunnen verzinnen dan kwik-me-dit is een regelrechte belediging van de schepper, excusez le mot. Zo'n lieflijk, zacht en toch verdragend roepje, dat op een zomeravond klinkt vanuit een geurig hooiland waarboven libellen, vlinders en bijen dansen. Een roepje zo subtiel dat het lijkt alsof het zwoele briesje dat het gras doet ruisen erin is gecondenseerd. En dan komen wij met z'n allen niet verder dan dat lompe 'KWIK-me-DIT'. Een roep als een uitlaatpijpengarage! Het is een schande. Kwik-me-dit? Je kan-me-wat!

Grote kans dat als u in mei of juni (toen het nog wél zomer was) een rondje Regulieren heeft gelopen, dat u kwartels heeft horen roepen. Het was namelijk een goed kwarteljaar. In slechte jaren zijn er nauwelijks kwartels, in goede jaren is er soms zelfs sprake van een invasieachtig voorkomen. In zulke vette jaren gaat het vooral om

vogels die elders in Europa al vroeg zijn uitgevlogen. Als er in de broedgebieden droogte heerst wordt er al vroeg worden geoogst, waardoor voedselschaarste optreedt en de vogels onze kant op worden gedreven. Die jonge dieren kunnen hier al tot broeden komen. In het algemeen nemen de aantallen kwartels de laatste jaren toe.

Dat mag gerust een wonder heten, want wie op 'kwartel' googelt komt al gauw tot de conclusie dat de kwartel meer faam geniet als smakelijke delicatessen (met salie en parmaham!) dan als leuk vogelbeest. Het internetfilter helpt niet tegen allerlei blote-kwartelfoto's die beslist minder geschikt zijn voor jeugdige kijkertjes. De kwartel-om-te-eten is zo populair dat het kennelijk rendabel is om ze voor dat doeleinde te fokken; de jacht erop is hier verboden. In de vraag naar kwarteleitjes, ook al zo'n delicatessen, wordt voorzien door legkwartels. En zijn die eenmaal uitgelegd, dan mag uw kat er nog van genieten ('met gevogelte').

Voor de soortnaam 'kwartel' bestaan verschillende verklaringen. Volgens sommigen is de naam gebaseerd op het gewicht van de kwartel, dat ongeveer een kwart zou zijn van dat van een patrijs. Andere bronnen houden het erop dat de naam door klanknabootsing is ontstaan, via 'kwakkel'. Onder die naam komt de vogel terug in uitdrukkingen als 'kwakkelwinter' en 'kwakkelen' (met de gezondheid). Ook sommige streeknamen die de kwartel heeft zouden klanknabootsingen zijn. Maar als je de namen leest vraag je je af of het wel dezelfde vogel was die ze in de verschillende uithoeken van het land hebben horen roepen. Wat te denken van huttekedut (Noord-Brabant), kuitjeblik (Groningen), en het Achterhoekse prutje-dut. Het klinkt wel lekker knus. Kan dát niet worden opgenomen in de volgende ANWB-gids? 'Roep: een knus, maar vérdragend 'PRUT-je-DUT'.

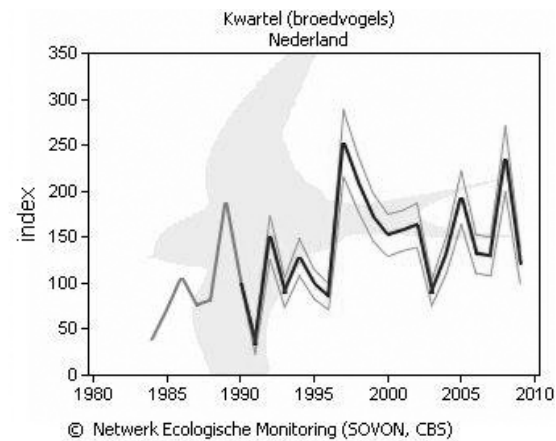
(Bronnen: Sovon, Waarneming.nl, Etymologiebank.nl)

Zaterdag 23 juli

'Gisteren zat ik in onze tuin aan de Vliegerweg heerlijk in de zon van een kopje koffie te genieten, toen door mijn blikveld een fors gebouw insect vloog. In de eerste instantie dacht ik aan een Hoornaar, omdat de kleur en grootte daar sterk aan deden denken. Het insect streek neer op de bloemen van een budleya en begon daar met eten van stuifmeel. Ik kon hem nu beter bekijken en zag al gauw dat het een soort zweefvlieg moest zijn. Zo'n grote zweefvlieg had ik echter nog nooit gezien. Zeker een 1,5 cm. groot lijf, achterlijf fel geel met twee dunne, zwarte banden, eerste twee achterlijfsegmenten warm roodbruin, een fel geel "gezicht", een roodkoperkleurig borststuk met een vage tekening van in de lengte lopende, donkere lijntjes en opvallend bronskleurig getinte vleugels. Illings de camera erbij gehaald en het lukte mij een serie foto's van de zweefvlieg te maken. Ik ben meteen in mijn literatuur gedoken en na enig zoeken vond ik in een deeltje van Sauers Naturführer t.w. Fliegen und Mücken op blz. 101 een foto die precies overeenkwam met de foto's die ik gemaakt had. De zweefvlieg moet een Volucella zonaria geweest zijn. De beschrijving bij de foto klopte ook precies.

Volgens Het boek "De zweefvliegen van Noordwest- en Europees Rusland in het bijzonder van de Benelux (1981)", is deze soort zeldzaam in Nederland en mogelijk niet inheems en alleen als zwerver hier terechtgekomen. Helaas ben ik niet in het bezit van het grote boek over zweefvliegen dat vorig jaar bij Naturalis is verschenen en waarin ongetwijfeld de laatste verspreidingsgegevens van de in Nederland waargenomen zweefvliegen te vinden zijn.

Ik heb toen contact opgenomen met Wim Rubers en hij kon mijn determinatie bevestigen. Desgevraagd vertelde hij mij dat deze zweefvlieg de laatste jaren steeds vaker in Nederland wordt waargenomen vooral in stadstuinen; wel bijzonder, maar zeker geen zeldzaamheid. Hij heeft ook al een bijzonder



Deze gegevens zijn afkomstig van het Broedvogel Monitoring Project (BMP). Weergegeven is de jaarlijkse populatie-index en het betrouwbaarheids-interval, gebaseerd op tellingen in steekproefgebieden in het hele land. De gegevens uit 1984-1989 kunnen minder betrouwbaar zijn.

De kwartel kent goede en slechte jaren, maar neemt wel toe (bron: www.sovon.nl)

Stadsreus



Stadsreus op Buddleia (foto Leo van der Kooij)

Stadsreus - Volucella zonaria Inclusief ondersoorten

2010-08-31 - 2011-08-31

Grid: 5000x5000m

1 - 2

3 - 3

Wkt. 3 msk.
In 123 lokalen



Waarneming.nl
31-08-2011 13:48:20

Verspreiding stadsreus (afbeelding: Waarneming.nl)

toepasselijk Nederlandse naam gekregen nl. STADSREUS. Ik ben benieuwd of hij al meer in Culemborg wordt waargenomen.' (Leo van der Kooij)

'Klopt, ik heb deze zweefvlieg ook al enkele malen in mijn tuin gehad. Hij staat ook op de NVWC-kalender (weet even niet meer bij welke maand)!' (Jan Dirk Buizer)

Dat Leo in eerste instantie met een hoornaar te maken dacht te hebben is een compliment voor de stadsreus, want dat is nou net de wespensoort waarop deze zweefvlieg graag wil lijken.

De stadreus lijkt niet alleen op een wesp; zijn levenscyclus is er nauw mee verbonden. Het vrouwtje legt haar eieren namelijk in een wespennest. Waarschijnlijk scheidt ze een geur af die voorkomt dat de wespen haar aanvallen. De larven leven, ongestoord door de wespen, onderin het wespennest en houden zich in leven met afval en dode wespenlarven. Ze overwinteren in het dan verlaten wespennest, verpoppen zich de volgende zomer en verschijnen dan weer als nieuwe generatie stadsreuzen.

Zoals de verspreidingskaart laat zien komt de stadsreus niet zomaar aan zijn naam; de waarnemingen zijn geconcentreerd rond de (grote) steden.

De stadsreus staat in de NVWC-kalender afgebeeld bij de maand mei 2011.

(Bronnen: Menno Reemer/Naturalis, Waarneming.nl)

Hoornaar Zaterdag 20 augustus

'Tijdens een rondje Regulieren vond ik vandaag langs de Platte Weg een nest hoornaars. Heb in het werkgebied wel een of twee keer een hoornaar zien vliegen (als het geen hoornaarzweefvlieg of stadsreus was), maar nog nooit eerder een nest gevonden. Het nest had een mooi afdak voor de ingang in de vorm van een houtzwam.' (Jan Dirk Buizer)

De hoornaar is met gemiddeld 30 mm de grootste van de drie wespensoorten die in Nederland voorkomen. Het is ook de minst algemene. Alle wespen zijn roofdieren, maar de hoornaar spant wel de kroon; hij vangt zelfs libellen. Gelukkig is de hoornaar niet agressief tegenover mensen, behalve als het nest te dicht wordt benaderd, en komt hij niet af op ijsjes, frisdrank en andere zoetheid. Steken kan de hoornaar ook. Anders dan broodje-aap verhalen willen doen geloven is die steek voor mensen niet dodelijk. Wel is de steek pijnlijker zijn dan een gewone wespensteek omdat het gif een grotere concentratie bevat van een neurotransmitter, een stof die (pijn)prikkel helpt overbrengen in het zenuwstelsel.

Bij dit stukje staat een afbeelding van een hoornaar die een libel heeft gevangen. Het is om precies te zijn een groene glazenmaker. En laat dat nou net de libellensoort zijn waarnaar Jan Dirk op zoek was toen hij het hoornaarnest aantroef! Jan Dirk is de groene glazenmaker die middag niet meer tegengekomen. Een ander NVWC-lid wel. Elders in deze Hak-al vertelt Rob van de Haterd over deze bijzondere ontdekking.

Tot voor kort kwam de hoornaar in ons land vooral voor op de zandgronden in het zuiden en oosten. De laatste jaren breidt de soort zich uit naar het westen. Een aantal insecten maakt gebruik van de roofdierstatus van de hoornaar door erop te lijken. Niet alleen de hierboven genoemde stadreus doet dat, maar ook de hoornaarroofvlieg en de hoornaarvlinder.



Hoornaar met gevangen groene glazenmaker (foto Carsten Möller)

(Bron: Wikipedia)

Dat de hoornaar bezig is met uitbreiding van zijn leefgebied is geen loze kreet, getuige deze waarneming van Sander Bertens (5 september 2011):

'Bij de uiterwaarden langs de Beusichemse dijk, kruising Lange dreef, zag ik een Hoornaar vliegen. Passeerde op een à anderhalve meter. Afgelopen zaterdag, 3 september, vond ik daar al een dood exemplaar langs de dijk, zelfde locatie. Dat zal dus een vliegrouete zijn. Het was duidelijk een wespensoor, eens tot tweemaal zo groot als de "limonadewesp", met een opvallend roodbruine kleur op kop en borststuk naast een geel-zwart achterlijf. Enkele jaren terug heb ik er al één vliegend waargenomen bij mijn wilde wingerd in de achtertuin aan het Bakelbos, wat vanaf de Beusichemse dijk een rechte lijn is naar de perenboomgaard van Ockhuizen. Ik vermoed dus dat in dat stuk in de uiterwaarden daar waar ook die reigerkolonie zit al enkele jaren ook een populatie hoornaars nest heeft. Naast alle honingbijen, solitaire bijen, wespen en diverse zweefvliegen een erg imposante verschijning met een intimiderend vleugelgeluid.'

Maandag 6 juni

'Vanochtend een bijzondere waarneming op het kantoor van Bureau Waardenburg: in het oude koetshuis vloog een eikenpage. Ontdekt door Bart Achterkamp doordat een huismus hem door het glas probeerde te pakken, wat natuurlijk niet lukte (de eikenpage vloog voor het raam boven zijn bureau). Waar het dier vandaan komt is een raadsel. Er staat weliswaar een eik op de binnenplaats, maar de kans dat zich daarop een populatie bevindt is niet zo groot. Misschien is het vlindertje meegekomen met een van de veldbezoekers, bij voorbeeld in Brabant of op de Veluwe.' (Jan Dirk Buizer)

De eikenpage is een vrij schaarse dagvlinder. Zijn voornaamste waardplant is de zomereik; vandaar dat de vlinder gebonden is aan bosranden, eikenlanen, houtwallen, en open plekken in het bos. Op de verspreidingskaart is te zien dat de meeste waarnemingen gedaan worden in de bosrijkere delen van het land, en langs de kust in de binnenduinen. De vlinders voeden zich vooral met honingdauw (de uitwerpselen van bladluizen) en in mindere mate met nectar.

Bij het mannetje heeft de bovenkant van zowel de voor- als de achtervleugel een blauwpaarse glans. Bij het vrouwtje ontbreekt die glans op de bovenkant van de achtervleugel, die donkerbruin tot zwart van kleur is; op de bovenkant van de voorvleugel bevindt zich een blauwpaarse vlek. De onderkant van de vleugels is overwegend grijs. Aan de achtervleugels bevindt zich het voor pages kenmerkende kleine staartje.

(Bron: Vlindernet)

Eind juni

'Eind juni is Leerdam en omstreken getroffen door hevig noodweer; hagelbui en windvlagen. Hierdoor zijn helaas vele vogels gesneuveld; merels, mussen. Ben ik op het juiste adres om dit te melden en hoe kan dit zich herstellen en wat kan mijn bijdrage hieraan zijn.' (Elise Vermeulen, mail van 17 augustus).

Het is jammer van al die vogels en het is natuurlijk geen prettig gezicht. Jammer genoeg is er aan dit soort sterfte weinig te doen. Bij de natuur waar de vogels deel van uitmaken hoort ook dat vogels om



Hoornaar (foto Richard Bartz)

Eikenpage



Eikenpage (foto Sander van der Molen)

Vogelsterfte



Dode spreuwen (foto maker onbekend)



Epauletspreeuw

(foto Cephas/Wikimedia Commons)

het leven komen door slechte weersomstandigheden. Dat 's winters heel wat vogels het loodje leggen door langdurige strenge kou is wel bekend; minder bekend is dat 's zomers vogels het niet redden door extreme hitte. Dat 'de mussen dood van het dak vallen' is wat overdreven, maar ónder de dakpannen kunnen jonge vogels door oververhitting en/of uitdroging sterven. Ook noodweer kan zijn tol eisen, zoals eind juni in Leerdam.

Gelukkig kan een gezonde populatie wel wat hebben. Die herstelt zich wel van zo'n incidentele sterfte. Hier rechtstreeks aan bijdragen is niet nodig en ook niet goed mogelijk. Wel kun je in algemene zin iets doen, namelijk door je eigen omgeving zo gunstig mogelijk in te richten voor vogels. Bijvoorbeeld door de tuin (als je die hebt) vogelvriendelijk in te richten, zodat er het hele jaar voedsel, drinkwater, beschutting en nestgelegenheid te vinden is.

Dat een populatie wel een stootje kan hebben blijkt ook wel uit de berichten die van tijd tot tijd in de media opduiken over massale vogelsterftes. In januari 2009 in Gorinchem bijvoorbeeld. Honderden spreuwen vielen er letterlijk dood uit de bomen. De oorzaak is nooit vastgesteld. Uit sectie bleek dat de vogels niet ziek waren, niet ondervoed, en er werden geen sporen van vergiftiging gevonden. Hoewel de onderzoekers daar een slag om de arm hielden: de vogelmaagjes waren volkomen leeg. Dat kán duiden op vergiftiging, omdat vergiftigde vogels hun voedseluitbraken. Maar sporen van gif zijn niet aangetroffen. Maar hoe dan ook; niemand zal beweren dat er sinds 2009 minder spreuwen worden gezien in Gorinchem.

Begin 2011 haalden berichten het journaal over vele honderden of zelfs duizenden dode vogels. In de Amerikaanse staat Arkansas vielen zo'n vijfduizend blackbirds uit de lucht (niet te verwarren met de Europese merel die in het Engels ook blackbird heet). In Louisiana werden zo'n vijfhonderd epauletspreuwen dood gevonden. Niet lang daarna, in een Zweeds stadje, zo'n honderd kauwen. In al deze gevallen zijn de vogels onderzocht en kon geen duidelijke doodsoorzaak worden vastgesteld. De vogels waren niet ziek en hadden geen uitwendige verwondingen. Wel werden interne bloedingen vastgesteld. Hieruit werd geconcludeerd dat de vogels mogelijk door de bliksem waren getroffen, of in een hagelbui terecht waren gekomen. Hoewel ook fantastische samenzweringstheorieën een eigen leven zijn gaan leiden.

Dat de laatste jaren meer berichten over vogel- en andere dierensterftes de ronde doen komt volgens onderzoekers niet zozeer doordat er meer van die massale sterftes zijn dan voorheen, maar vooral omdat berichten erover sneller worden opgepikt. Door social media wordt de wereld steeds kleiner. Een medewerker van de National Audubon Society rekende de New York Times naar aanleiding van de massale sterftes in Arkansas en Louisiana nuchter voor dat er alleen al in de VS vijf miljard vogels per jaar stierven – 13,7 miljoen per dag. Het is misschien maar een heel schrale troost, maar toch: een paar duizend lijkt dan ineens niet meer zo veel.

Het echte gevaar zit hem dus niet in plotselinge min of meer groot-schalige vogelsterftes. Het echte gevaar is sluipender en bestaat uit het verdwijnen van geschikt leefgebied. En daar zouden we met z'n allen wél wat aan kunnen doen. Een populatie kan zich alleen herstellen als er genoeg broedgelegenheid is en genoeg voedsel. Er moeten genoeg jongen geboren worden, en er moeten genoeg jongen volwassen kunnen worden. Lukt dat niet, dan is het evenwicht zoek en kan een soort uit een gebied verdwijnen. En dat haalt maar zelden de krant.



Wandeling in de Biesbosch

door Niels Goessens

Op zaterdag 4 juli waren de Green Rangers te vinden in Drimmelen om door de Biesbosch te wandelen. Maar voor ze konden gaan wandelen moesten ze eerst met de boot naar plaats van bestemming.

Voordat we gingen wandelen, kregen we een uitleg hoe we moesten lopen en dat we niet bang hoefden te zijn voor de brandnetels. Om te laten zien dat je echt niet bang hoeft te zijn voor brandnetels at onze begeleidster ter plaatse er een op. Ze vertelde erbij dat brandnetels zeer voedzaam zijn. We



moesten wandelen naar een hutje in het bos maar de "paden" waren erg dichtbegroeid. We moesten allerlei planten weghalen om er door te kunnen. Het was moeilijk om de weg te vinden tussen de vele brandnetels. Het was ook erg leerzaam want de mevrouw die daar was heeft ons ook dingen geleerd van de natuur, bijvoorbeeld dat je brandnetelsteken kunt verminderen door de brandnetel zelf te gebruiken. Na het lopen vertelde ze een verhaal over Aaike die waarschijnlijk in een griendkeet had geleefd. Een griendkeet is een hut. Hier leefden vaak griendwerkers en rietsnijders. De hut was nou niet wat je zegt luxe, de wind had vrij spel, er was geen daglicht en een kachel was ver te zoeken. In de hut lag ook nog een kooi kist met allerlei spullen. Vroeger werd deze gebruikt om eten in te bewaren. Zo maakten ze aan het begin van de week brood, dat ze dan in de loop van de week konden opeten. Nu zat er geen eten in maar spullen die ze hadden gevonden in het bos, zoals als een slipper en plastic flesjes. Na afloop wandelden we via de kortste weg terug naar de boot. Om daar weer terug te gaan naar Culemborg. 🐦

Naar de Zump met de jeugdgroep

27 augustus 2011

door Winny Verdouw

De eerste activiteit na de zomervakantie...We wilden naar de Zump en daar tenslotte met elkaar een boterhammetje eten. Maar...wat doet het weer?

Ik zag ons al ploeteren daar in de stromende regen. Ja, dat werd wel verwacht! Laten we de boel maar afzeggen, stelde ik laf voor. Maar Michiel had een leuk alternatief programma, dus nee het gaat door. Wat hadden we een geluk, met zo'n stralende zaterdagochtend.

Eerst nog eens even de dierentoren geïnspecteerd in de tuin van de Ketelvink. Wat is hij nu leuk overgroeid door de clematis. Volgens Michiel zitten er heel wat wilde bijtjes in de geboorde gaten. Overal hoopjes zaagsel.

Op naar de Zump met schepnetten en bakken. Het was eerst nog even zoeken naar water zonder kroos. Naast de slakken en allerlei waterinsecten als schrijvertjes, platwormen ed. toch een mooie larve van de kleine watersalamander!

We hebben nog wat gegeten en plantjes gezocht. Wat waren er veel klitten en sleedoornbessen! Al spoedig was het tijd om weer op de fiets te stappen. En lieten we de Zump, die nu vol met kattenstaarten stond achter ons. 🐦





2011 Aflevering 2, periode april/augustus

VAN DE Leesplank

door Leo van der Kooij

't Altenatuurtje

In nummer 87 naast de Notulen van de ledenvergadering van 27-02-2011 vinden we hier de rubriek Waarnemingen (blad-zijden. 44-46).

Onder de kop "Oostvaarders-plassen" lucht Herman van Krieken zijn hart over de negatieve beeldvorming van de natuur in genoemd gebied. Dit pleidooi voor echt wilde natuur is mij regelrecht uit het hart gegrepen

De Dompheorn

In dit blad staan diverse excursie-verslagen en een uitgebreide waarnemingenlijst (bladzijde. 41-51) met ondermeer veel waarnemingen uit de Everdingerwaarden. Poelruiter, Temmincks strandlopers, Rode en Zwarte wouw en Visarend zijn allemaal in dit gebied langs geweest.

De Knipselkrant

In de Knipselkrant (twee afleveringen) is goed te volgen welke onderwerpen betreffende de natuur in Nederland actueel zijn. Nederlanders hebben vaak een vreemde kijk op natuur.

Een weiland met koeien is natuurlijker dan een weiland met groepen ganzen. Er is dus een ganzenplaag. Dit is een van de vele plagen die Nederland teisteren als er van bepaalde diersoorten teveel zijn. En "te veel" blijkt dan vaak niets anders dan echte of (vaak) vermeende overlast te zijn. Zo zijn er ook hertenplagen, vossenplagen, eksterplagen, mollenplagen, muggenplagen en ga zo maar door. "Bestrijden! Uitmoeien!" roepen jagers en boeren in koor. De natuurbeschermers worden als natuurmafia afgeschilderd. De knipselkrant staat vol met artikelen over dit onderwerp.

Als je je afvraagt waar de oorlog tegen de natuurbescherming onder leiding van generaal Bleeker wordt voorbereid, lees dan het artikel op bladzijde 19 in Knipselkrant nummer.2. Hier trekt "de invloedrijke boerenleider" Albert Jan Maat van leer tegen de milieuactivisten. Overigens is het tekenend dat dit interview in het lijfblad van "wakker Nederland", de Telegraaf, stond afgedrukt (Telegraaf op 7-05-2011).

De Kruisbek

In de Kruisbek nummer 3 staat een verslag van de broedvogeltellingen in het Leersumse Veld en Ginkelduin in de jaren 2008 tot 2010. In de plassen van het gebied broeden van oudsher dodaarzen en geoorde futen. Helaas zijn de laatstgenoemde al een paar jaar niet meer aangetroffen. De dodars is sterk afhankelijk van de waterstand. Zo broedden er in het gunstige jaar 2009 15 paar. Een jaar later was het heel droog en toen kwamen maar twee paartjes tot broeden. In het gebied broeden opvallend veel boomleeuweriken, boompiepers, roodborsttapuiten en gekraagde roodstaarten. Verder staat er nog een verslag van een reis naar de Galapagoseilanden en een pleidooi tegen roofvogel- en uilenshows.

De Levende Natuur

In deze aflevering staan ondermeer. De volgende artikelen: Natuurbescherming moet weer de harten raken. Dit is het antwoord op de kreten en beschuldigingen vanuit boerenkringen, zoals ik hiervoor in het deel over De Knipselkrant heb geciteerd. Witvingrondel: een invasieve exoot in Rijn en Maas?

Bemesting op de kwelder - verslag van een onderzoek op Schiermonnikoog.

Het gebruik van faunapassages door reptielen.

En nog enkele artikelen over zeldzame slakken, wilde bijen, rivierkreeften en herstel van de onderwatervegetaties in de Reeuwijkse Plassen.

Bijzonder lezenswaard is de column van Theo Verstrael, de redacteur van het tijdschrift, over de bijen. Onder de titel "Dag bloemen, dag bijen..." gaat hij in op de crisis in de imkerij tengevolge van de alsmaar om zich heen grijpende bijensterfte. Allerlei belangen verhinderen dat een van de belangrijkste oorzaken te weten het gebruik van imidacloprid in de landbouw niet wordt tegengegaan. Net als in Frankrijk en Duitsland zou het middel verboden moeten worden. Raden wie zo'n verbod tegenhoudt. (nummer 3 bladzijde 101)

In nummer 4 gaat het over Grote grazers in bossen, de invloed van grondwaterstanden op waardevolle vegetaties, de veenmosorchis, een zeer bedreigde orchidee, gidsoorten (flora) en 140 jaar bloemen kijken in het Zwanenwater (een natuurgebied in de duinen van Noord Holland).

Lutra

Lutra besteedt in dit nummer veel aandacht aan kleine zoogdieren met twee artikelen over vleurmuizen en een over spitsmuizen. Een uitzondering op de "kleintjes" zijn de bruinvissen waaraan een artikel over hun voorkomen in de directe nabijheid van de Nederlandse kust is gewijd.

Mooi Gelderland .

In voorliggend nummer gaat het vooral over kastelen (Biljoen bij Velp) en molens (Waardenburg).

Nieuwe Wildernis

Nieuwe Wildernis komt met een themanummer over de Gelderse Poort, 20 jaar geleden werd er gestart met natuurontwikkeling in dit gebied waar Rijn en Waal zich

splitsen. Wat is er bereikt en waar gaat het heen.

Nieuwsbrief van EIS- Nederland

In de Nieuwsbrief wordt de 1000-soortendag die op zaterdag 27 augustus 2011 in de Weerribben wordt georganiseerd aangekondigd.

Diverse werkgroepen doen verslag en de atlassen van pissebedden en sprinkhanen worden gepland. Sinds 1991 zijn er 6 nieuwe soorten sprinkhanen en krekels in ons land ontdekt (zie bladzijde 8).

RAVON

RAVON nummer 40 is een themanummer gewijd aan Natuurcompensatie. Met deze term bedoelt men het creëren van vervangende leefgebieden voor planten en dieren als er door werkzaamheden leefgebieden verdwijnen. Na de bespreking van enkele voorbeelden nl. verplaatsing van een populatie hazelwormen in Wolfheze en aanleg van ecozones voor onder andere rugstreppadden op een industrieterrein bij Alkmaar. In het slotartikel wordt een beoordeling gegeven van een groot aantal projecten in het hele land. Van de 20 bekeken projecten kregen er 12 een dikke onvoldoende. Zelfs de helft van deze 12 bleek totaal geen waarde gehad te hebben.(zie tabel bladzijde 46-47). De conclusie is dat de compensatie beter begeleid, de uitvoering gecontroleerd en de plekken beter onderhouden moeten worden.

Rivierenmagazine

In Rivierenmagazine lezen we over rivierverruiming en natuurontwikkeling in de uiterwaarden. Op bladzijde 17 staat een kaartje van de Randwijkse Uiterwaarden aan de rechteroever van de Nederrijn tegenover Renkum. Hier worden recreatie, natuurontwikkeling en extensieve landbouw gecombineerd. Ter plaatse mag de zandwinning nog 4 jaar na oplevering doorgaan. Langs de rivierdijken zijn heel veel herinneringen aan oude dijkdoorbraken in de vorm van wielen, kolken en waaijen. Alleen al

in Gelderland zijn er meer dan 300 van deze kleine plassen. Sommige wielen zijn aan herstel toe. In het artikel "Herstel van sfeervolle wielen komt op gang" lezen we er meer over (bladzijde 13-15).

Schubben en slijm

Dit is de naam van de nieuwsbrief van RAVON.

De Reptielen komen aan bod op bladzijde 12 t/m 15. Hier worden de resultaten van het meetnet reptielen 2010 getoond met voor elk van de 7 inheemse soorten een tabel. Behalve met de levendbarende hagedis gaat het met alle soorten om een matige tot sterke toename.

De Amfibieën komen aan bod op blz. 4-5. Het gaat over rugstreppadden in Westpoort, het nieuwe havengebied langs het Noordzeekanaal ten westen van Amsterdam. De aanleg van poelen heeft de populatie van deze dieren goed gedaan.

Tot slot is de V van Vissen aan de beurt met artikelen over de Atlantische steur en de zwartbekgrondel. De eerste is een legendarische oervis van reusachtige afmetingen, tot 3,5 meter lengte! Vroeger kwam deze vis veel voor in de Rijn en de Elbe. Net als de zalm was het in de tweede helft van de 20e eeuw met deze soort in ons land gedaan. De laatste werd in 1952 bij Tiel uit de Waal gevist. Momenteel wordt aan de terugkeer van de steur gewerkt. Wat daarbij komt kijken lezen we in het artikel op bladzijde 9-10. Na eerst massaal onze rivieren veroverd te hebben blijkt de Zwartbekgrondel, een exoot uit het stroomgebied van de Donau, nu ook de poldersloten ontdekt te hebben getuige de melding van een vangst in een sloot bij Tiel. (zie bladzijde 17).

SOVON-nieuws

Huiszwaluwen en oeverzwaluwen hebben het in 2010 goed gedaan lezen we op bladzijde 3-4. In de diverse kolonies namen de aantallen toe en af, maar de balans bleef voor beide soorten positief. Bij de Oeverzwaluw was

er een zelfs een toename van 16% ten opzichte van 2009. Illustratief voor de Huiszwaluw is het kaartje op bladzijde 3. Met als top 12% toename in Noord-Hollands noorden en als dal 8.7% afname in de provincie Utrecht.

De uiterst zeldzame Witoogend is het onderwerp van het artikel op bladzijde 5-7. Waarnemingen van deze soort kunnen het hele jaar door plaatsvinden. Daartussen kunnen ook exemplaren die uit watervogelcollecties ontsnapt zijn, zitten. Na 25 jaar voorzitterschap neemt Frank Saris afscheid van SOVON. In een uitgebreid artikel blikt hij terug en kijkt hij vooruit naar de toekomst van SOVON en vertelt hij over zijn eigen plannen. Theo Verstrael van de Vlinderstichting volgt hem op.

Vakblad natuur bos en landschap

De 3 nummers van het Vakblad natuur bos en landschap staan weer vol met artikelen over onderzoek, opinies en nieuws. Het blad richt zich duidelijk op die mensen die beroepshalve bezig zijn met natuur en landschap, zowel beleidsmatig als met de uitvoering. Voor diegenen die serieus geïnteresseerd zijn in deze materie is dit een rijke bron van informatie. Uit de grote hoeveelheid artikelen, opinies en nieuws waarmee de drie te bespreken nummers zijn gevuld maak ik een kleine selectie. Voor het overige raad ik alle belangstellenden aan dit tijdschrift ter hand te nemen.

Weidevogels hebben het moeilijk, maar hoe bevordert en behoudt men een goede weidevogelstand. In het aprilnummer staat een uitgebreid verslag van de resultaten van weidevogelbescherming in Winsum (Groningen) en Schip-luiden (Zuid Holland). Het blijkt dat de ruimtelijke samenhang van het grondgebruik bepalend is voor het succes. Het artikel besluit met een drietal aanbevelingen voor een succesvol weidevogelbeheer (bladzijde14-17).

Natuur- en landschapsbeschermers moeten zich schrap zetten tegen zware politieke tegenwind.

In hetzelfde nummer staan wel drie artikelen over hoe om te gaan met de situatie. Joop Schaminee, hoogleraar in Wageningen en Nijmegen, vertelt hoe de kansen liggen in het interview op bladzijde 18-19. Hoe de Groene Lobby werkt in politiek Den Haag lezen we op bladzijde 20-23. Ten slotte geeft de redactie van het tijdschrift aan waar de oplossingen gevonden kunnen worden. Dat doet zij in het artikel; Bezuinigen op natuur: en wat nu? Op bladzijde 32-33.

Twee hete hangijzers in het Nederlandse natuurbeleid zijn ganzen en vossen. Het voorkomen van deze dieren roept onmiddellijk allerlei emoties op bij boeren, jagers, weidevogelbeschermers, natuurbeheerders en ga zo maar door. In het meinumnummer staan hierover interessante beschouwingen. Het eerst komen de ganzen aan de beurt in het artikel "Ganzen: geliefd, maar met mate" Tabellen over gewaschade en aantaldoelstellingen gesplitst naar winter- en zomer ganzen laten zien waar de knelpunten liggen. De vossen hebben hun pleitbezorger gevonden in Jaap Mulder. Zijn wens is om "het beeld van de vos richting werkelijkheid bij te stellen". Wat hij daaronder verstaat lezen we op bladzijde 18-19.

De dodelijke combinatie snelweg en natuur wordt geïllustreerd met 12 foto's van aangereden dieren op de middenpagina's van het juninummer. Otters, marters, egels, uilen, allemaal hebben ze het oversteeken van een weg met de dood moeten bekopen. In het artikel 100 jaar vogelringen voor wetenschap en bescherming doet journalist Monica Wesseling verslag van een dag meelopen met vogelringers in Castricum. Sinds professor van Oort op 24 mei 1911 bij een spreekwiel als eerste vogel in Nederland een ring om de poot aanbracht zijn er 10,5 miljoen ringen om even zoveel vogelpoten en -pootjes bevestigd.

De meningen over het Haagse natuurbeleid zullen voorlopig niet verstommen. Op bladzijde 34-35 weer een beschouwing over deze kwestie nu van de hand van Cora van Oosten van de Wageningen Universiteit.

Over de A2 zijn tussen knooppunt Deil en knooppunt Vianen twee ecoducten aangelegd.

Kunnen deze voor de dieren bedoelde veilige oversteekplaatsen ook door recreanten gebruikt worden? Uit het artikel "Recreatief medegebruik van ecoducten: kan dat? blijkt dat onder bepaalde voorwaarden gebruik door fietsers, wandelaars en ruiters goed is in te passen.

Van Nature

In Van Nature natuurlijk ook aandacht voor de ramkoers van Bleeker richting natuurbescherming en natuurbeschermende instanties. Gelukkig heeft de natuurbescherming nog pleitbezorgers onder de kamerleden. Een daarvan is Stientje van Veldhoven, fractielid van D66. Zij werd onlangs uitgeroepen tot Groenste Politicus van het jaar 2010-2011.

Zij stelt dat het kabinet de groene schuld doorschuift naar volgende generaties. In het interview op bladzijde 6-8 zegt zij onder andere dat onder het mom van herijking van de EHS (Ecologische Hoofd Structuur) een enorme bezuiniging wordt doorgevoerd. Feiten doen er niet meer toe, bezuinigen gaat voor. Samen met de PvdA en Groenlinks is D66 bezig met een initiatiefwet om de EHS planologisch vast te leggen.

Een andere natuurvoorvechter van het eerste uur is Jaap Dirkmaat. Hij heeft Das& Boom weer tot nieuw leven gewekt en gaat de overheid juridisch te lijf om het kabinetsbeleid om te buigen. Lees hierover op bladzijde 9. Gelukkig is er ook goed nieuws uit het veld. Herstel van hoogveen gaat sneller dan verwacht. Dit lezen we in het artikel op bladzijde 13-15. Vier terreinbeherende instanties waaronder heel verrassend ook het ministerie van

Defensie, doen verslag van een onderzoek. De 4 instanties beheren 13 hoogveengebieden die samen 95% van de oppervlakte hoogveen in ons land innemen.

Vlinders

In nummer 2 gaat het over de nachtzwaluw. Niet dat de vlinderstichting ineens aan vogelonderzoek gaat doen maar omdat het voedsel van deze nachtvogel iets kan zeggen over populaties nachtvlinders. Op bladzijde 4-5 is een verslag van dit onderzoek te lezen.

Het onderzoek is gedaan sinds 2008 in de gebieden Strabrechtse Heide Leenderbos in Noord Brabant. In totaal werden 59 soorten nachtvlinders in het voedsel dat de ouders aan hun jongen voeren aangetroffen. Niet alleen de soorten werden genoteerd maar ook in verband gebracht met het foeragegedrag. In dit nummer onder andere ook nog het jaarverslag 2010 en een verslag van de Landelijke Dag op 5 maart 2011. De "artikelenserie" het voortplantingsgedrag

Bij de vossen wordt in nummer 2 en in nummer 3 voortgezet. Met vossen worden hier natuurlijk niet de zoogdieren, maar een groep vlinders bedoeld. Hiertoe worden ondermeer de kleine en de grote vos, de atalanta, de gehakkelde aurelia en de dagpauwoog gerekend. Zo zijn we nu soepel in het derde nummer aangekomen. Hier bekijken we het afscheid van Theo Verstrael als directeur van De Vlinderstichting nu uit het gezichtspunt van deze stichting. (bladzijde 4-5). Het artikel "Vlinderen in Zweden" haalt de gedachte dat het in noordelijke landen armoetroef zou zijn met de vlinders definitief onderuit. De auteur trof rond zijn vakantieverblijf Bredsjö aan het einde van de maand juni 28 soorten dagvlinders en 18 soorten overdag ontdekte nachtvlinders aan. (nummer 3 bladzijde 6-9).

Vogelnieuws

In nummer 3 is er weer veel aandacht voor stadsvogels zowel

oude zoals mussen en kauwen als nieuwe zoals halsbandparkieten. Na 5 jaar MUS wordt het steeds duidelijker dat niet zozeer het vermeende tekort aan nestgelegenheden maar eerder het gebrek aan groen en voedsel de stand van de huismussen nadelig beïnvloedt (bladzijde 21). Lees in dat verband ook het artikel "Huismus doet het buiten beter dan in de stad." De ideale huismussenbiotoop is voldoende dekking in de directe omgeving van voedsel en voldoende nestgelegenheden voor meerdere paartjes bij elkaar (bladzijde 18-19). Een vogel die duidelijk profiteert van alle mogelijkheden die een stad weet te bieden is de kauw. Dit is de ultieme stadsvogel zoals we in het artikel op bladzijde 16-17 lezen.

Gaat ze zien! Voor het te laat is, kopt een artikel in nummer 4. Voor korhoen, kempaan, kuifleeuwerik, blauwe kiekendief en grauwe gors is er nog weinig hoop. Zij dreigen de al verdwenen duinpieper, klap-ekster en ortolaan in de vergetelheid te volgen (bladzijde 12-13). Het SOVON-rapport "Watervogels in Nederland 2008-2009" signaleert opmerkelijke bewegingen. Vele verschuivingen hadden te maken met de koudere winter van die periode.

Ook het rapport "Broedvogels in Nederland in 2009" zit vol verrassingen. Met de grote vogels zoals ganzen, reigerachtigen en ooievaars gaat het goed. De toestand van de vogels in het boerenland blijft zorgelijk

De Biebosch is een paradijs voor moerasvogels blijkt uit de integrale inventarisatie die SOVON in 2010 in opdracht van Staatsbosbeheer uitvoerde. Er werden 60 soorten broedvogels geteld waaronder opmerkelijke aantallen rietzangers, blauwborsten en Cetti's zangers (bladzijde.4).

Vogels

Je komt net terug van een vakantie in IJsland en dan lees je in *Vogels* op bladzijde 36-41 een heel artikel

met prachtige foto's over de vogels van dit fascinerende land in het hoge noorden.

Over toeval gesproken! Over de Grauwe kiekendief valt veel te lezen in het artikel op 26-29.

Door onderzoek naar deze vogel in Groningen, Niger en Marokko zijn vele tot voor kort onbekende feiten aan het licht gebracht. Ik moet trouwens een compliment uitdelen aan de redactie van het lijfblad van Vogelbescherming. Het niveau en de aantrekkelijkheid gaat bijna met elk nieuw nummer erop vooruit. Reden te meer om lid te worden zou ik zeggen.

Lijst ontvangen tijdschriften

T Altenatuurtje, Natuurbeschermingsvereniging Altenatuur, jaargang 30 nummer 87 mei 2011

De Domhoorn, Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden, jaargang.45 nummer 2 juni 2011.

Knipselkrant, De Faunabescherming, jaargang.35 nummer.2 juni en nummer.3 augustus 2011

De Kruisbek, Vogelwacht Utrecht, jaargang 54 nummer 3 juni 2011

Lutra, Zoogdier Vereniging, jaargang 54, nummer.1 juni 2011

Mooi Gelderland, Geldersch landschap en kasteelen, jaargang.8 nummer 2 zomer 2011

Natuurbehoud, Natuurmonumenten, jaargang 42 nummer 2 zomer 2011

NieuweWildernis jaargang.16 nummer 55 mei 2011

Nieuwsbrief EIS Nederland, nummer 53 juli 2011

Ravon, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland, jaargang 13 nummer 2

Rievierenmagazine, nummer 25 zomer 2011

Schubben en schuim, RAVON Nieuwsbrief, nummer 8 juli 2011

Zoon Nieuws, SOVON Vogelonderzoek Nederland, jaargang 24 nummer 2 juni 2011.

SOVON Nieuws uit de provincie Gelderland, nr.1 maart 2011.

Vakblad Natuur Bos en landschap, jaargang 4 april, 5 mei en 6 juni 2011

Van nature, Natuurmonumenten, jaargang 3 juni 2011

Vlinders, De Vlinderstichting, jaargang.26 nummers 2 mei en 3 augustus 2011

Vogelnieuws, Vogelbescherming Nederland, nummers 3 juni en 4 augustus 2011

Vogels, Vogelbescherming Nederland, jaargang.31 nummer 3 zomer 2011

Verder ontving de NVWC nog:

Vooruit in Vertrouwen, jaarverslag 2010 van Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen.

RAVON, jaarverslag 2010

Beken en Beekdalen in Nederland, een brochure van het deskundigenteam Beekdallandschap als bijlage bij De Levende Natuur.

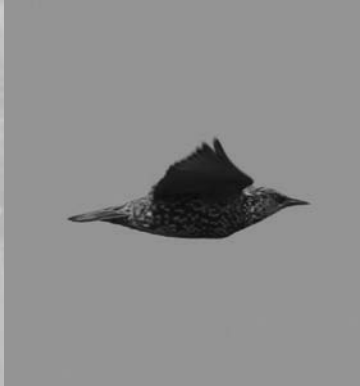
365x de natuur in, het nieuwe handboek van Natuurmonumenten

Euro Bird- watch Cu- lemborg

*foto's Martin Smaling, Daniël
Beuker en Jan Dirk Buizer*

*EuroBirdwatch werd zondag
2 oktober in Culemborg een
12-urige vogelkijkmarathon.
In 30 Europese landen werden
deze dag trekvogels geteld, om
zo een beeld te krijgen hoeveel
en welke soorten op zo'n okto-
berdag naar het zuiden vliegen.*

Een foto-impressie



Convocaties

Riviertellingen seizoen 2011 – 2012

Zaterdag 17 september 2011 startten we het seizoen en we houden dit vol tot de R weer uit de maand verdwenen is. Niets te vroeg die datum, want op 25 augustus waren er al 100-den brandganzen en enkele 10-tallen kolganzen neergestreken in ons telgebied dat zich tussen beide Lekdijken bevindt van de pont van Culemborg tot de pont van Wijk bij de Duurstede.

Ook waren er al flinke samscholingen van kokmeeuwen, kieviten, kauwtjes en spreeuwen en als 'amuse' zwommen twee tafeleenden in het plasje bij de pont Culemborg en toonde een goudplevier zijn bijna afgedragen zomerkleed in de Baarsemwaard.

Gewoontegetrouw vertrekken we om **9 uur bij de Ketelvink** en hebben we voor 12 uur onze lijsten ingevuld. Afhankelijk van het weer en de persoonlijke voorkeuren wordt er zowel per fiets als vanuit de auto geteld. Bij minder geschikt weer, bijvoorbeeld mist of harde regen, wijken we uit naar de zondag.

De teldata voor het seizoen 2011/2012 zijn:

| 2011 | 2012 |
|--------------|-------------|
| 17 september | 14 januari |
| 8 oktober | 11 februari |
| 12 november | 10 maart |
| 9 december | 14 april |

Een riviertelling is de ideale telling voor de beginnende vogelteller.

Je hebt immers 'alle tijd om eens rustig door de kijker of telescoop te kijken, anders dan bij een trektelling waar ze letterlijk vliegsvlug weer verdwenen zijn.

Er doen geduldige, zeer ervaren tellers mee, die je veel kunnen leren.

Je leert zeker 9/10 soorten eenden, 5/6 soorten ganzen, 3 soorten zwanen en 4 soorten meeuwen van het gebied goed kennen, misschien nieuwe steltlopertjes en er gaat geen telling voorbij of we zien iets bijzonders als bijvoorbeeld een rode wouw, een paar tapuiten, grote en kleine zilvreigers. De najaars- en voorjaarstrek zit ook in onze periode dus de doortrekkers nemen we ook mee.

Dan zijn er soms tientallen wulpen, grutto's, scholeksters of kieviten te zien die de uiterwaarden als gezellig samen slaappleatsje gebruiken.

Wil je van dit alles meegenieten, dan is zo'n zaterdagochtend telling ideaal, ook voor de beginnende vogelaar.

Meer weten en aanmelding:

Hans Kunstman/Jurgen Greven

e-mail: riviercoor@nwwc.nl of hans@kunstman.nl

Vrijdagavond 21 oktober 2011

Lezing Poldervissen

Bijzondere vissen in Culemborgse poldersloten

Vissers weten het misschien al lang, maar bij de meeste mensen is nauwelijks bekend dat de sloten in en rond Culemborg rijk zijn aan zogenaamde poldervissen.

Dit zijn vissen, zoals de grote modderkruiper, die een voorkeur hebben voor rijk begroeide, heldere polderwateren. Zelfs in sloten in enkele wijken van Culemborg zwemmen deze zeer bijzondere vissen rond.

Ze zijn in Europa zeldzaam en waar ze nog zitten, worden ze bedreigd (meestal door menselijke activiteit). Reden voor Europa om ze een zwaar beschermde status te geven.

Samen met veel andere interessante vissen als bittervoorn, vetje en zeelt zijn ze te vinden in poldersloten rondom en in Culemborg.

Theo de Jong zal ons uitgebreid vertellen over deze en vele andere soorten vissen. Wat doen ze zoal, hoe doen ze het en waar doen ze dat en waarom.

Theo is werkt als ecooloog bij Ecologisch Adviesbureau Viridis en is specialist bij uitstek op het gebied van vissen. Hij is auteur van diverse artikelen en rapporten betreffende (polder)vissen en auteur van de Atlas van de Utrechtse Vissoorten.

Het belooft een boeiende avond te worden over interessant onderwaterleven!

Wanneer: vrijdagavond 21 oktober 2011

Waar: 'Ketelvink', Middelcoopstraat 1A, Culemborg

Tijd: 20.00 - 22.00 uur (u bent welkom vanaf 19.30 uur)

Toegang gratis

Voor meer Info: Annette van Berkel

lezingcoor@nvwc.nl

Kleine modderkruiper, Berry Lucas



Convocaties

Vrijdag 18 november

Lezing Zoogdieren in onze omgeving

Van ree tot rosse woelmuis en van wezel tot wolf

Wist u dat er soms vossen door Culemborg wandelen? Of dat een bever door onze grachten gezwommen heeft. Dat er bruine ratten langs De Meer wonen (tot groot verdriet van de boer van Caetshage) en ook in De Parkstrook? En dat egels 's nachts uw tuin ontslakken? En dat een jonge boomarter man de Zump heeft aangedaan?

Allemaal zoogdieren die we nooit zien en die er toch (geweest) zijn. Onder druk van onze activiteiten zijn ze voornamelijk 's nachts actief. Ontmoetingen met deze dieren of hun sporen zijn dan ook altijd hoogtepunten. Hoewel ... als de huiskat weer een muis meegbracht heeft ... Leuk wordt dat pas als je ook weet welke muis dat is.

Annemarie van Diepenbeek zal ons vertellen over hoe al deze zoogdieren leven in onze omgeving. En welke er nog meer zijn die we al helemaal nooit zien. Of welke er nog niet zijn maar misschien ooit komen... Annemarie is veldbiologe en houdt zich vooral bezig met zoogdieren, reptielen en amfibieën en hun sporen. Zij heeft diverse boeken op haar naam staan.

We verwachten interessante verhalen met mooie foto's!

Haas, Jan Dirk Buizer



Bever, Kars Veling

Wanneer: vrijdagavond 18 november 2011

*Waar: 'Ketelvink', Middelcoopstraat 1A, Culemborg
Tijd: 20.00 - 22.00 uur (u bent welkom vanaf 19.30 uur)*

Toegang gratis

Voor meer informatie:

*Annette van Berkel
lezingcoor@nwwc.nl*



Zaterdag 19 november 2011

Reeënsafari

Na de inspirerende lezing van vrijdag de 18e wil iedereen natuurlijk direct op pad om zoogdieren te zien! Dat kan!

Zaterdagochtend gaan we naar de Regulieren om reeën te zoeken.

In de Regulieren huizen ca. 25 reeën. Zij rusten overdag in de vele bosjes en grienden.

's Nachts gaan ze op pad om te eten op de vele weitjes. Ochtends vroeg zijn ze daar vaak nog aante treffen.

Daniel Beuker en Annette van Berkel gaan samen met u kijken of we ze in de kijker/telescoop kunnen krijgen.

Wanneer : zaterdag 19 november 2011

Vertrektijd: 7.30

Vertrekplek: Ketelvink

Vervoermiddel: fiets

Meenemen: kijker/telescoop

Kleding: warm want het wordt veel stilstaan.

Niet doen: uw parfum of aftershave opdoen: reeën houden er niet van en hebben erg goede neuzen.

Ree, Jan Dirk Buizer



Woensdag 7 december

Vakantie-vlinder-libellenfoto-opnaambreng-avond

Foto's van de vakantie kijken is altijd een heerlijke bezigheid. Herrinnerd worden aan zonnige warmte en vooral aan de mooie libellen en vlinders! Maar het zou leuk zijn als die beestjes een naam hebben! Dat kan:

Woensdag 7 december is de vakantie-vlinder-libellenfoto-opnaambreng-avond. Deskundigen van de insectenwerkgroep van de NVWC zitten dan met veldgidsen van allerlei landen uit Europa klaar om te helpen de libel of vlinder van een naam te voorzien!

Al jaren is het een gezellige avond met veel mooie foto's van libellen en vlinders. Er wordt leuk gepuzzeld om namen te vinden. Ook mensen die niets op naam te brengen hebben zijn welkom om mee te genieten van platen van anderen!

Foto's van beesten uit de tuin waar je niet van weet hoe ze heten zijn natuurlijk ook van harte welkom!

Ben je buiten Europa geweest is het handig even contact op te nemen met de organisatoren want dan kunnen eventueel gidsen van betreffende landen of regio's georganiseerd worden.

Tijd: woensdag 7 december 2011: 20.00 uur

Plaats: Ketelvink, Middelcoopstraat 1a, 4102 CE Culemborg

Meenemen:

foto's van op naam te brengen libellen en vlinders

Digitale foto's aanleveren:

op stick, cd, dvd of harde schijf

Dia's kunnen ook vertoond worden.

Organistie: Kars Veling en Annette van Berkel 345 531689 ahvanberkel@gmail.com

Convocaties

KNOTWERK GROEP NVWC

Het seizoen 2011-2012 telt 5 werkdagen. Er zijn twee nieuwe locaties. De Stichting Werk aan het Spoel heeft de NVWC ondersteuning gevraagd bij het onderhoud. Opzet is om elk jaar een derde van de aanwezige knotwilgen te snoeien. Daardoor blijft het beheersbaar en een in hoogte en zwaarte een gevarieerde pruik. Winny Verdouw, coördinator van de jeugdwerkgroep heeft gevraagd om de knotwilgen rondom haar woning aan de Prijsseweg te snoeien, dit lijkt een redelijk zware klus waar vooralsnog twee zaterdagen worden ingepland. De laatste twee dagen wordt er gesnoeid aan de Lekdijk-Oost, locatie de Duinen. Het hout op deze plek zal worden verbrand, op de overige plekken worden versnipperd of opgerild. Het zware hout aan de Prijsseweg kan worden afgevoerd door bezitters van een houtkachel.

Van de penningmeester van de NVWC is er bericht ontvangen dat door de Stichting Zomerfeesten een subsidie is verstrekt waardoor de knotwerkgroep in staat wordt gesteld nieuw gereedschap kan aanschaffing deels ter vervanging. Het betreft ondermeer een ladder en kniptangen.

Data eerste 3 snoeidagen:

Zaterdag 19 november : Fort Werk aan het Spoel, Goilberdingerdijk.

Zaterdag 10 december : Prijsseweg 113 (huis tegenover de eendenkooi)

Zaterdag 7 januari : Prijsseweg 113

Alle werkdagen wordt er vanaf **09u00** gewerkt tot uiterlijk **14u00**.

Voor gereedschap, koffie e.d. wordt op alle dagen in voldoende mate gezorgd. Zelf svp voor brood zorgen, denk aan kleding/laarzen !!! Wie slechts enkele uurtjes kan is uiteraard ook van harte welkom. Indien gewenst is een plattegrond van de locaties op te vragen bij Harry van de Warenburg.

Wie twijfelt of gezien de weersomstandigheden de snoeidag door kan gaan neem dan na 07u30 contact op met 06-44704754 of kom voor 08u30 naar de Ketelvink. Is vervoer gewenst dan vooraf graag contact met onderstaande personen.

Overige data winter 2011-2012 **zaterdag 28 januari en 18 februari**. Nadere informatie volgt.

Inlichtingen bij:

Harry van de Warenburg, Grondzeilerweg 9 tel. 0345-514358

Email: h.j.m.van.dewarenburg@freeler.nl

Wim Smits, Hoogeinde 8, Zoelmond, tel. 0345-501671.

vrijdagavond 17 decemeber 2011

Orkneys and Shetlands door de ogen van 5 Kieviten

Zo'n 25 jaar geleden raakte ik in gesprek met Tijs Visser over de schoonheid Scandinavië. En de Schotse eilanden, kwam er bij Tijs direct achter aan. Rijk aan vogels, vol met cultuur en bereikbaar per trein. Ik voeg daar na meerdere reizen zeer goede whisky, de mooiste stenenstranden en Schotse humor aan toe.

Vanavond nemen we u mee naar de eilanden van de Picten, die ons zo'n 5500 jaar geleden al voorgingen bij Skara Brea. Zij richtten zonnecirkels op, legden grafheuvels aan en smeedden fijne sierraden van brons en zilver.....tot de Vikingen arriveerden.

We wandelen vanavond langs immens hoge kliffen vol papegaaiduikers, koeten en Jan van Genten, liggen op ons buik voor primula scotica en juten langs menig strand de meest wonderlijke voorwerpen bijeen. Daarna varen we verder naar The Shetlands. Veel ruiger, dunbevolkt en onherbergzaam, waar we in een nachtelijke zomerstorm bijna onze tent verloren. Het commentaar van de Schotten luidde: "Last night was just a summer breeze".

Het hoogtepunt van ons bezoek aan Fetlar was een familie Orka's die we 5 uur gevolgd hebben, terwijl ze jagend om het eiland zwommen. De grijze zeehonden hielden hun adem in. Twee van hen overleefden deze ontmoeting niet. Meeuwen en jagers visten hun restjes uit het zeewater.

We nemen onze kaarten en strandvondsten mee naar de Ketelvink, zodat u naast de mooie beelden van dia's en PowerPoint, ook met zeehondenwervels, schedels en onze mooie stenen kennis kunt maken. Wie weet of u hierna de trein naar Thurso neemt, voor een kijkje op Orkney, of de nachtboot van Aberdeen naar the Shetlands. Wij hebben op beide eilandengroepen fantas-

tische natuurvakanties gehouden en willen dat graag met u delen.



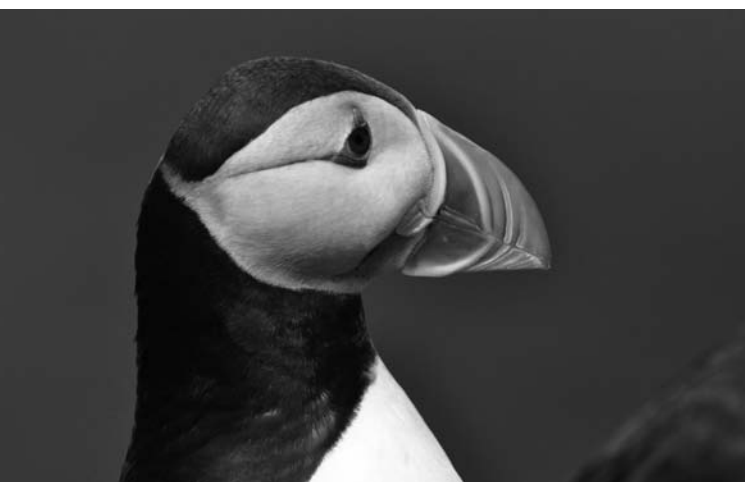
Tot ziens op 17 december 2011 namens Anouk, Tijs, Daan, Hanneke en Jandirk Kievit

Voor meer informatie: Annette van Berkel lezing-coor@nvwc.nl

Wanneer: vrijdagavond 17 decemeber 2011

*Waar: 'Ketelvink', Middelcoopstraat 1A, Culemborg
Tijd: 20.00 - 22.00 uur (u bent welkom vanaf 19.30 uur)*

Toegang gratis



Adressen

Contactgegevens:

Natuur- en Vogelwacht
Culemborg
Clubhuis "De Ketelvink"
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
Triodosbank: 78.14.04.312
KvK te Tiel: 40156764
e-mail: post@nwwc.nl
website: www.nwwc.nl

Bestuur:
Contact opnemen met bestuur
kan door te mailen naar
bestuur@nwwc.nl of te bellen.

Jouke Altenburg (voorzitter)
Merelweg 30
4105 WZ Culemborg
0345 - 519 847

Gijsje Robeer (secretaris)
Houtmolenstraat 50
4105XK Culemborg
0345 - 51 92 10

Cocky de Groot (2e secretaris)
Valeriaan 49
4102 VG Culemborg
0345 - 53 38 60

Yme Jan Bosma (penningmeester)
Wilgeboom 51
4101 WK Culemborg
0345 - 51 30 08

Algemene bestuursleden:
Paul van Buchem
Kastanjeboom 33
4101 VS Culemborg
0345 - 51 01 50

Beheer Ketelvink
Arie Huijgen
Binnen Molenstraat 32
4101 BA Culemborg
0345 - 51 59 75

Redactie
redactie@nwwc.nl

Lidmaatschap en Contributie:
Nieuwe leden, adreswijzigingen en
overige veranderingen in lidmaat-
schap kunnen worden doorgegeven via
e-mail aan: ledenadmin@nwwc.nl of
het postadres van "De Ketelvink" t.a.v.
ledenadministratie.

Lidmaatschap 2009; per gezin/adres
15,00 per jaar. Postlidmaatschap
€24,00 per jaar. Opzegging minimaal
één maand voor het einde van het ver-
enigingsjaar. Betaling per toegezonden
acceptgirokaart of per betalingsoproep
via e-mail van de penningmeester.

Coördinatoren:
VOGELWERK GROEP INCL. NESTKASTEN
Daniel Beuker
Achterstraat 28
4101 BB Culemborg
06-44974299
vogelcoor@nwwc.nl

PLANTENWERK GROEP
Leo van der Kooij
Vliegerweg 3
4101 JK Culemborg
0345 - 51 54 50
plantencoor@nwwc.nl

INSECTENWERK GROEP
Rob van de Haterd
Burgemeester Verweijlaan 44
4191 XH Geldermalsen
0345 - 52 25 82
insectencoor@nwwc.nl

KNOTWERK GROEP
Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
0345 - 51 43 58
knotcoor@nwwc.nl

WERK GROEP WINTERVOEDERING VOGELS
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
0345 - 51 09 29
voercoor@nwwc.nl

TUIN- EN KLUSWERK GROEP
Frans Waroux
Irene Vorrinkstraat 69
4105 JA Culemborg
0345 - 51 53 93
kluscoor@nwwc.nl

JEUGD GROEP
Winy Verdouw
Prijsseweg 113
4106 LE Culemborg
0345 - 517339
jeugdcoor@nwwc.nl

BIBLIOTHEEK WERK GROEP
Gonda Baard
Martinus Nijhoffpad 13
4103 WP Culemborg
0345 - 52 13 94
bibliocoor@nwwc.nl
Informatie en uitleen
woensdagmorgen of op afspraak

LEZINGEN EN CURSUSSEN
Annette van Berkel
Akkenwinde 9
4102 JJ Culemborg
0345 - 53 16 89
lezingcoor@nwwc.nl

KAMPEN
Yme Jan Bosma
Wilgeboom 51
4101 WK Culemborg
0345 - 51 30 08
kampcoor@nwwc.nl

Contactgegevens dierenopvang &
dierenoverlast & milieuklachten:
VOGEL- ZOOGDIERENOPVANG
Alle hulpbehoevende "wilde" vogels
kunnen, na overleg, gebracht worden
naar:

(tijdens kantooruren)
Kinderboerderij "de Heuvel"
Jan Kaper
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
06 - 46 36 27 12

(na kantooruren)
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
0345 - 51 09 29

Vragen over vleermuizen in huis
Vleermuiswerkgroep Gelderland
'Vlegel'
Fred van Delft
Th. Zasstraat 6
4105 BN Culemborg
0345 - 51 58 20
vleermuisvragen@nwwc.nl

Vragen over insecten
Annette van Berkel
Akkenwinde 9
4102 JJ Culemborg
0345 - 53 16 89
insectenvragen@nwwc.nl

Dierenambulancie VIANEN
Jolande van der Klis
Postbus 390
4130 EJ Vianen
06 - 51 11 12 90
jolandevanderklis@hetnet.nl

Milieuklachten en -misstanden
Klachten meldlijn gemeente Culemborg
0345 - 47 79 59

(na kantooruren)
via politie
Triosingel 34
4101 XC Culemborg
0900 - 88 44

Algemene Inspectiedienst
AID groendesk
030 - 669 26 40 of
030 - 669 26 63

Contactgegevens
diverse regionale natuur-
en milieuorganisaties:
Kinderboerderij "de Heuvel"
Peter Brosky
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
0345 - 51 88 09

STEUNPUNT NME
Pauline Hoevenaars
Bezoekadres: 'de Heuvel'
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
0345 - 51 97 41 (di. & wo.)
0345 - 47 78 17 (b.g.g.)
p.hoevenaars@culemborg.nl

NME NATUURTUIN
Yme Jan Bosma
yj2009@live.nl

STICHTING CAETSHAGE
Caetshage 1
4103 NR Culemborg
(tegenover de watertoren)
06-22667529 (Basjan)
website: www.caetshage.org

STICHTING DUURZAAM RIVIERENLAND
Bezoekadres: 'de Zwerfkei'
Kwelkade 1
4001 RK Tiel
0344 - 63 45 42
www.duurzaamrivierenland.nl

STICHTING WERK AAN 'T SPOEL
www.werkaanhetspoel.nl

STICHTING EVA-LANXMEER
Lodewijk van Deysselhof 19
4103 WK Culemborg
034-5568506 of
034-5568507
www.eva-lanxmeer.nl

MILIEUDEFENSIE STEUNPUNT
CULEMBORG
Frederik van Eedenlaan 30
4103 WB Culemborg
0345 - 53 30 97
www.culemborg.milieudefensie.nl

MILIEUWERK GROEP BUREN
Goof den Hartog
Kloosterlaan 15
4111 LG Zoelmond
0345 - 50 20 61

Overige clubinformatie:

HET VOGELJAAR
Via de NVWC kun je je abonneren
op het tijdschrift "Het Vogeljaar".
Abonnementskosten zijn €13,00
per jaar (i.p.v.€13,50) en worden
via de NVWC-contributie verrekend.
Aanmelden kan bij de penning-
meester.

VERBANDTAS EN -TROMMEL:
Op excursie? Vergeet dan niet vanuit
de Ketelvink de NVWC-rugtas mee te
nemen met EHBO-doozjes, instruc-
ties en belangrijke telefoonnum-
mers. Iets gebruikt? Meld dit dan bij
het bestuur via bestuur@nwwc.nl

MELDEN NATUURWAARNEMINGEN:
via waarnemingen@nwwc.nl of
via www.nwwc.nl bij waarnemingen,
waarneming.nl

AGENDA

maandag 24 oktober deadline kopij Hak-al 4

Indien deze Hak-al onbezorgbaar,
graag retour aan:
N.V.W.C.
Middelkoopstraat 1A
4102 CE Culemborg

| | | | |
|-----------------|----|-----------|------------------------------------|
| oktober | 21 | vrijdag | Lezing Poldervissen |
| | 27 | donderdag | Bestuursvergadering |
| | 29 | zaterdag | Jeugdactiviteit |
| november | 12 | zaterdag | Riviertelling Ganzen & Zwanen |
| | 14 | maandag | Kopijdatum Hak-Al |
| | 17 | donderdag | Bestuursvergadering |
| | 18 | vrijdag | Lezing zoogdieren in onze omgeving |
| | 19 | zaterdag | Jeugdactiviteit |
| | 19 | zaterdag | Knotten |
| | 19 | zaterdag | Reeënsafari |
| december | 7 | woensdag | Vakantiefotoopnaambrengavond |
| | 10 | zaterdag | Jeugdactiviteit |
| | 10 | zaterdag | Knotten |
| | 15 | donderdag | bestuursvergadering |
| | 16 | vrijdag | Lezing Orkneys en Shetlands |

Kijk voor het laatste nieuws op www.nwvc.nl